SHU AZIZ VATAN — BARCHAMIZNIKI

O'ZBEKISTON OVOZI

O'ZBEKISTON XALQ DEMOKRATIK PARTIYASI

IJTIMOIY-SIYOSIY GAZETA

■ 2003-YIL ■ 18-FEVRAL ■ SESHANBA ■ 20 (27.040) ■ uzbovozi@sarkor.uz ■ 1918-yil 21-iyundan chiqa boshlagan.

АҚШ элчиси Фарғонада

АҚШ элчиси Джон Хербст яқинда Фарғона вилояти Ёзёвон туманидаги Америка Қўшма Штатлари Халқаро ривожлантириш Агентлиги (USAID) томонидан молиялаштирилаётган «Оқ олтин» сув истеъмолчилари уюшмасида амалга оширилаётган ишлар билан танишиш учун ташриф буюрди.

Мазкур ишлар республика қишлоқ хўжалигини қайта таъмирлаш ва фермер хўжаликларини қўллаб-қувватлаш сиёсатининг узвий қисмидир.

USAID Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги билан ҳамкорликда сув истеъмолчилари уюшмаларига ёрдам беради ва хўжаликлараро сувдан самарали фойдаланиш лойиҳаларини рўёбга чиқаради. «Оқ олтин» — лойиҳани қўллаш учун танланган 6 сувдан фойдаланувчилар уюшмасининг бири. У 2002 йилнинг январь ойида ташкил топган ва ҳозир 139 аъзоси бор. Ёзёвон туманида 76 000 аҳоли истиқомат қилади ва мингга яқин фермер мавжуд. СФУ таркибида сайланган ишчи ва тафтиш комиссиялари ҳамда ишчи комиссия томонидан ёлланган кундалик ишларга мутасаддди бош менежер ишлайди. USAID агентлигига тегишли лойиҳа «Оқ олтин» сувдан фойдаланувчилар уюшмаси учун ғалла етиштиришнинг илғор усуллари ва ернинг ҳаддан ташқари шўрланишининг экинларга таъсири мавзусида иккита ўқув дастурини ўтказди. Шунингдек, USAID сувдан фойдаланувчилар уюшмасига иш жараёнини яхшилашга қаратилган маслаҳатлар билан ҳам ёрдам беради.

(Ўз мухбиримиз)

Ислоҳотлар стратегияси — мамлакатимиз иқтисодий салоҳиятини юксалтиришдир

Президент Ислом Каримовнинг 2002 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2003 йилда иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг асосий йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси

Ҳурматли мажлис қатнашчилари!

Бизнинг бугунги мажлисимиздан асосий мақсад — 2002 йилда амалга оширилган ишларни сарҳисоб қилишдан иборат.

Лекин биз фақат йил якунларини кўриб чиқиш билан чекланмасдан, масалага кенгроқ қараб, аввало, иқтисодиётимизни ривожлантиришда қўлга киритилган ютуқлар, ўтказилаётган ислоҳотларнинг натижаси ва самараси биз бу борада қабул қилган узоқ истиқболга ва яқин келажакка мўлжалланган Дастуримизга нечоғли жавоб бериши ва мос келишига принципиал баҳо беришимиз зарур.

Ўтган йили иқтисодий ва ижтимоий соҳаларда кузатилган тенденциялар ҳамда мавжуд муаммоларни ана шундай таҳлил қилиш ва танқидий баҳолаш асосида 2003 жорий йилда иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг аниқ йўналишларини белгилаб олишимиз даркор.

2002 йил якунларини айнан шу нуқтаи назардан баҳолар эканмиз, қуйидаги масалаларга алоҳида эътибор қаратиш лозим, деб ўйлайман.

Ўтган йили корхоналарни давлат тасарруфидан чиқариш ва акциялаштириш, хусусий секторнинг иқтисодиётдаги салмоғини янада оширишга қаратилган чора-тадбирлар изчил давом эттирилди.

2002 йил мобайнида 2 мингга яқин давлат корхонаси ва объектлари ўз мулк шаклини ўзгартирди, бу хусусийлаштириш дастурида кўзда тутилганидан бир ярим баробар кўп демакдир.

Давлатга қарашли корхона ва объектларнинг каттагина қисми — 1 минг 260 таси тўлиқ хусусий мулкка айлантирилди.

Хусусийлаштирилган корхоналарнинг акциялари жисмоний шахслар томонидан 2001 йилга нисбатан 2,6 марта кўп сотиб олинди.

Мулк шаклини ўзгартирган давлат корхоналари орасида «Электркимёсаноат», «Навоийазот», «Аммофос», «Ўзбекрезинатехника» ишлаб чиқариш бирлашмалари, Тошкент ва Фарғона иссиқлик электр марказлари, Сирдарё ГРЭСи, юк вагонларини таъмирлаш заводи, йўловчи ташийдиган вагонларни таъмирлаш корхонаси, Ўзбекистон қийин эрийдиган ва ўтга чидамли материаллар комбинати сингари стратегик аҳамиятга эга бўлган йирик корхоналар бор.

Мамлакатимизда кичик ва ўрта бизнес, хусусий тадбиркорлик етакчи роль ўйнайдиган ***кўп укладли иқтисодиёт жадал шаклланмоқда.***

Кичик бизнесни ривожлантиришни рағбатлантиришга қаратилган чора-тадбирлар, уларни рўйхатга олиш тартибининг сезиларли даражада соддалаштирилгани, энг муҳими, тадбиркорларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича самарали механизмнинг амалда жорий этилгани иқтисодиётимизда катта аҳамиятга эга бўлган хусусий тармоқни янада ривожлантириш ва мустаҳкамлаш имконини берди.

2002 йилда 38 мингга яқин микрофирма, кичик ва ўрта корхона тузилиб, бугунги кунда уларнинг умумий сони 240 мингтага етди.

Тадбиркорликни ривожлантириш ҳисобидан қарийб 370 мингта янги иш ўринлари очилди. Бу прогноз кўрсаткичларидан бир ярим баробар кўп.

Ҳозирги вақтда мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган ялпи ички маҳсулотнинг 73,3 фоизи, саноат маҳсулотларининг 71,4 фоизи, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, чакана савдо ва аҳолига пулли хизмат кўрсатишнинг деярли ҳаммаси нодавлат сектор ҳиссасига тўғри келмоқда.

Шуни таъкидлаш керакки, бугунги кунда ялпи ички маҳсулотнинг 35 фоизи хусусий тармоқда яратилмоқда.

Буларнинг барчаси тадбиркорлик фаолиятини рағбатлантириш, корхоналарнинг иқтисодий эркинлигини кенгайтиришга *қаратилган туб ўзгаришларнинг амалга оширилиши билан бевосита боғлиқ.*

Юридик шахсларнинг даромадидан олинадиган солиқ ставкалари 26 фоиздан 24 фоизга пасайтирилди. Кичик ва ўрта бизнес, савдо ва умумий овқатланиш корхоналарини солиққа тортиш тизими соддалаштирилди.

Истеъмол товарлари ишлаб чиқарадиган корхоналарга солиқ борасида бир қатор имтиёзлар берилди.

Корхона ва ташкилотларда меҳнатга ҳақ тўлаш учун йўналтириладиган маблағларнинг давлат томонидан меъёрга солиниши бекор қилинди.

Барча хўжалик юритувчи субъектларга тижорат банкларидаги ўз ҳисоб рақамларидан ўзлари топширган нақд пул тушуми миқдорида талаб қилинган вақтда нақд пул олиш ҳуқуқи берилди.

Корхоналарнинг биржадан ташқари валюта бозоридан фойдаланиш имкониятлари сезиларли даражада эркинлаштирилди, лицензиялар бериш тартибга солинди, юридик шахслар учун конвертация ва хорижий валютани сотиб олиш тартиби анча соддалаштирилди.

Ҳурматли дўстлар!

Ўтган йил мобайнида иқтисодиётни бошқаришни янада эркинлаштириш масалаларига катта эътибор берилди. Давлат бошқарув органлари ва тармоқ вазирликларини бозор иқтисодиёти талабларига кўпроқ жавоб берадиган тузилмаларга айлантириш борасидаги ишлар давом эттирилди.

Хусусан, Фан ва техника давлат қўмитаси тугатилиб, Фан ва технологиялар марказига, Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги эса агентликка айлантирилди. Шунингдек, Давлат матбуот қўмитаси ҳам агентликка айлантирилди, унинг мақоми ва вазифалари қайта кўриб чиқилди.

Жаҳон бозорида шаклланаётган нарх-наво коньюнктурасидан келиб чиққан ҳолда, мамлакатимизда тайёрланаётган пахта хомашёси, пахта толаси ва ғалла каби муҳим қишлоқ хўжалик маҳсулотларига нарх белгилашнинг замонавий тизими жорий этилди.

Ташқи иқтисодий фаолиятни бошқариш эркинлаштирилмоқда ва халқаро андозаларга мос ҳолга келтирилмоқда. Бу мақсадда четдан келтирилаётган маҳсулотлар учун олинадиган божхона тўловлари унификация қилинди, импортга оид шартномаларни рўйхатдан ўтказиш тартиби соддалаштирилди. Республика ҳудудига олиб кирилаётган товарларни мажбурий равишда сертификациялаш тизими, шунингдек, Жаҳон божхона ташкилоти талабларига жавоб берадиган меъёр ва стандартлар жорий этилди.

Давлат ва назорат қилувчи идоралар томонидан корхоналарнинг хўжалик фаолиятига аралашиш ҳоллари камайиб бормоқда.

Бу ўринда хўжалик юритувчи субъектларни ноқонуний текширишлар сони кескин камайганини айтиб ўтмоқ лозим. Агар 2001 йилда тадбиркорлар фаолиятини ноқонуний текшириш бўйича 1 минг 450 та ҳолат аниқланган бўлса, 2002 йилда уларнинг сони 157 тани ташкил этди.

(Давоми 2-бетда.)

Вазирлар Маҳкамасининг мажлиси

17 февраль куни Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йилда республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ҳамда 2003 йилда иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг асосий йўналишларига бағишланган мажлиси бўлди.

Мажлисда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов маъруза қилди.

Давлатимиз раҳбари ўтган йилда иқтисодий ислоҳотларни янада эркинлаштириш, чуқурлаштириш, иқтисодиётни барқарор ва мутаносиб ўстиришни таъминлаш йўли изчил ва аниқ мақсадга йўналтирилган ҳолда амалга оширилганлигини таъкидлади.

Бунинг натижасида 2002 йил мобайнида икки мингга яқин давлат корхонаси ва объектлари мулк шаклини ўзгартирди. Давлатга қарашли корхона ва объектларнинг каттагина қисми — 1 минг 260 таси тўлиқ хусусий мулкка айлантирилди. Кичик ва ўрта бизнес, хусусий тадбиркорлик етакчи роль ўйнайдиган кўп укладли иқтисодиётнинг жадал шаклланаётгани туфайли ўтган йилда 38 мингга яқин микрофирма, кичик ва ўрта корхона тузилиб, уларнинг умумий сони 240 мингтага етди.

Ҳисобот даврида ялпи ички маҳсулот 4,2 фоизга ортди, саноат маҳсулотлари — 8,5 фоиз, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари — 6,1 фоиз, истеъмол товарлари ишлаб чиқариш эса 11,8 фоизга кўпайди. Бошоқли дон етиштириш бўйича энг юқори кўрсаткичга эришилди — 5 миллион 400 минг тонналик хирмон бунёд этилди.

Иқтисодиётга жалб этилган инвестициялар ҳажми 1 триллион 400 миллиард сўмдан ортди. Шундан 650 миллион АҚШ долларидан ортиғи хорижий инвестициялардир. Бу соҳада амалга оширилаётган тадбирлар натижасида ўтган йил давомида 56 та ишлаб чиқариш объекти ишга туширилган бўлса, шундан 15 таси йирик корхона ва иншоотлардир.

Иқтисодий ночор, зарар кўриб ишлаётган корхоналарни молиявий соғломлаштириш, таркибий ўзгартириш ва тугатиш чора-тадбирлари таъминланмоқда. Жумладан, йил давомида 304 корхона зарар кўриб ишлаш ҳолатидан чиқарилди, 154 корхона бўйича турли банкротлик жараёнлари бошланди.

Қатъий пул-кредит сиёсати ўтказилиши ҳисобига инфляциянинг ўртача ойлик ўсиш суръати 1,6 фоиз даражасигача камайди, пул массасининг ўсиш суръатлари пасайди. Аҳоли жон бошига ялпи даромадлар йил давомида 1,4 баробар, реал даромадлар эса 12,6 фоиз ўсди.

Президентимиз йиғилганлар эътиборини иқтисодиёт тармоқларида ва ижтимоий соҳадаги ҳал этилмаётган, ислоҳотлар йўлида тўсиқ бўлиб турган айрим масалалар ва муаммоларга қаратди.

Иқтисодиётнинг аксарият тармоқлари ва соҳаларида ислоҳотлар чалаярим амалга оширилмоқда. Давлат мулкини хусусийлаштиришда бир томонлама ва юзаки ёндашув ҳоллари учраб турибди. Хусусийлаштириш кўп ҳолларда расмиятчилик билан ўтказилаётир. Кўпгина корхоналар бозор шароитларига ва талабларига суст кашлик билан мослашмоқда. Капитал қурилиш ва коммунал хизмат кўрсатиш соҳасида иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишда жиддий нуқсонларга йўл қўйилган.

Мажлисда қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотлар ва уларни амалга оширишдаги мавжуд нуқсонларни бартараф этиш, ер, сув, газ ва энергетика ресурсларидан самарали фойдаланиш масалалари атрофлича кўриб чиқилди. Мамлакатимиз раҳбари бу жабҳалардаги хато ва камчиликларга батафсил тўхталди.

Ислом Каримов ички бозорни сифатли, аввало, мамлакатимизда ишлаб чиқарилган истеъмол товарлари билан тўлдириш қониқарсиз таъминланаётгани хусусида тўхталар экан, улгуржи ва чакана савдо тизими суст ташкил этилгани, товарларнинг республика бозорларига ноқонуний, контрабанда йўли билан кириб келиши ҳолларига тўла барҳам берилмаганини танқид қилди.

Мажлисда Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини, «Обод маҳалла йили» ва бошқа давлат дастурларини изчил амалга ошириш, ишчи кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш, касб маҳоратини юксалтириш каби масалалар ҳам муҳокама қилинди. Юртбошимиз кадрларни профессионал жиҳатдан ўстириш тизимини яратиш ҳақида сўзлаш асосида ходимга лавозим учун эмас, балки малака учун ҳақ тўлаш тизимини яратиш зарурлиги хусусида тўхталди.

Президентимиз ўтган йилда барча жабҳаларда эришилган ютуқлар ягона ва аҳил оила бўлиб яшаётган мамлакатимиз халқи, ватанпарвар ва фидойи ҳамюртларимиз меҳнати самараси эканини, бу эса танлаган йўлимиз нечоғли тўғрилигидан яна бир бор далолат беришини қайд этди.

Кўрилган масалалар юзасидан Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, қишлоқ ва сув хўжалиги вазири Н.Юсупов, Давлат мулки қўмитаси раиси М.Асқаров, «Ўзмашсаноат» уюшмаси раиси М.Набиев, Иқтисодиёт вазирлиги ҳузуридаги иқтисодий ночор корхоналар ишлари қўмитаси раиси Г.Саидова, Хоразм вилояти ҳокими И.Бобожонов ва Самарқанд вилояти ҳокими Ш.Мирзиёев сўзга чиқди.

Мажлисда муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

(ЎзА)

Суратларда:
мажлис пайтидан лавҳалар.
Абдувоҳид ТЎРАЕВ олган суратлар

● ХАЛҚАРО КЎРГАЗМА

Дунё уйғунлиги экспозицияси

Куни кеча Тошкентдаги Халқаро ҳамкорлик марказида Ўзбекистон Республикасининг «ЭКСПО 2005» умумжаҳон кўргазмасида иштирокининг тақдимоти бўлиб ўтди.

Ўзбекистон умумжаҳон кўргазмаларида фаол иштирок этмоқда. Аслида Ўзбекистон Республикаси 1997 йил июнидан бошлаб Халқаро Кўргазма бюроси (ХКБ)нинг тўлақонли аъзоси ҳисобланади.

Ўзбекистон биринчи марта Кореянинг Тэджон шаҳридаги «ЭКСПО — 1993» умумжаҳон тадбирида иштирок этганди. Германиянинг Ганновер шаҳридаги «ЭКСПО — 2000» умумжаҳон кўргазмасида эса Ўзбекистон экспозицияси муваффақият қозонди. Юртимиз тарихий ривожланишининг барча соҳаларини қамраб олган миллий павильон бўлимларига 7 млн. дан ортиқ киши ташриф буюрганлиги фикримиз далилидир.

2005 йил 25 март — 25 сентябрь кунлари Японияда Аичи префектурасининг Сето, Нагакуте ва Тойота шаҳарларида «ЭКСПО — 2005» умумжаҳон кўргазмаси бўлиб ўтади. Мамлакатимиз ҳам 2001 йилда биринчилардан бўлиб «ЭКСПО — 2005» умумжаҳон кўргазмасида иштирок этиш истагини билдирган. Кўргазмада 130 дан зиёд мамлакат иштирок этиши кутилмоқда.

Ушбу форумнинг мавзуси «Табиат ҳикмати» бўлиб, у XXI асрда инсоният дуч келиши мумкин бўлган муаммоларни ёритиб беришга ва халқаро кўргазма орқали ушбу муаммолар ҳақида ўйлаб кўриш имкониятини яратишга қаратилгандир.

Кўргазмада Ўзбекистоннинг бетакрор табиати, йўқолиб кетаётган ҳайвонот ҳамда ўсимлик турлари, қўриқхоналар, табиатнинг антиқа ёдгорликлари каби мавзулар намойиш этилади.

Бундан ташқари кўргазмада глобал экологик муаммо — Орол денгизининг қуриб бориши масаласи ҳам кўтарилади.

Умуман кўргазма тўпланиб қолган муаммолардан хулосалар чиқариш ва уни ечиш, жамиятнинг ривожланишига кўмаклашиш учун хизмат қилади.

Шоҳайдар МИРҲАБИБОВ,
Мирбахтиёр МИРФАЙЗИЕВ,
«Ўзбекистон овози» мухбирлари

Иқтидорли ёшлар МАМЛАКАТ УМИДИ, МИЛЛАТ ТАЯНЧИ

Мирғиёс АЗИМОВ Тошкент давлат шарқшунослик институти халқаро алоқалар ва иқтисод факультетининг IV курсида таълим олмоқда. Институт иқтидорли ёшлар бўлимининг фаол аъзоси.

У 1999 йилда талабалар алмашуви дастурига биноан бир ой муддатга Америкага юборилди. Океан орти ёшларининг ҳаёти, уларнинг орзу-ўйлари, қизиқишлари билан яқиндан танишди. Ўқув машғулотларида иштирок этди. Америкада дўстлар орттирди.

2000 йилда эса Англиянинг Лондон шаҳрида бўлиб, инглиз тили бўйича малака ошириб қайтди. Шаҳардаги олий ўқув юртлари кутубхоналарида инглиз тилига оид адабиётлар билан яқиндан танишди.

У инглиз тилида эркин сўзлашади. Илмий кузатишлари тўпламларда, журналларда эълон қилинган. Мирғиёс республика илмий анжуманларида ўз маърузалари билан иштирок этиб келмоқда. У хориж олий таълим муассасалари ўқув жараёнининг илғор анъаналарини ўзлаштириш ва тадқиқ этиш юзасидан илмий тадқиқот ишлари олиб бормоқда.

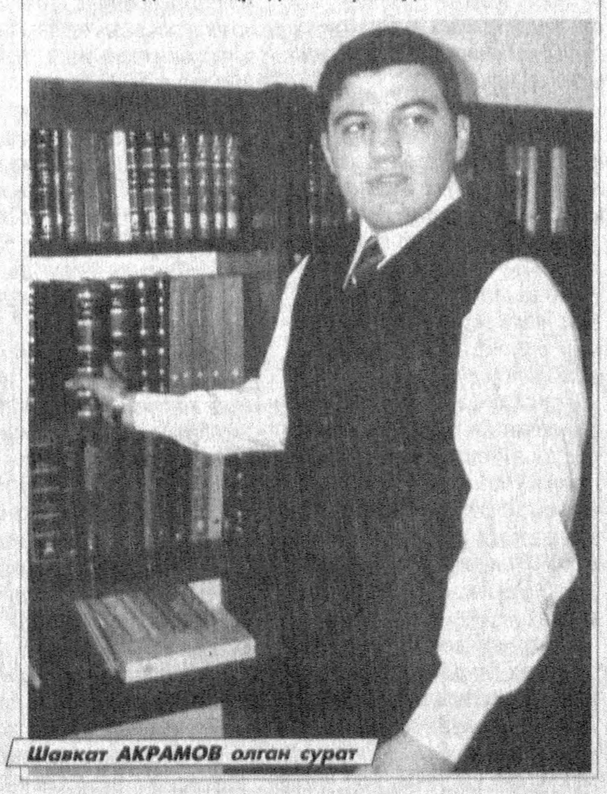

Шавкат АКРАМОВ олган сурат

Ислоҳотлар стратегияси — мамлакатимиз иқтисодий салоҳиятини юксалтиришдир

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Айни вақтда адлия ва прокуратура органларининг биргаликдаги ҳаракатлари туфайли тадбиркорлар фаолиятига ноқонуний аралашиш билан боғлиқ 1 минг 30 та ҳолат аниқланди. Улар бўйича 13 та жиноят иши қўзғатилди, 88 та маъмурий қонунбузарлик ҳолати қайд этилди, шунингдек, бундай шахсларга нисбатан бошқа таъсир чоралари ҳам қўлланди.

2002 йил мобайнида адлия идоралари томонидан тадбиркорлар манфаатларини ҳимоя қилиш юзасидан судларга умумий қиймати 14 миллиард сўм миқдоридаги 8 мингдан ортиқ даъво аризаси киритилди. 2 минг 300 мансабдор шахсга нисбатан интизомий чора кўрилди. Улардан 290 нафари эгаллаб турган лавозимидан бўшатилди.

Иқтисодиётнинг барқарор фаолият юритиши учун зарур шарт-шароит яратиб беришга қаратилган ***бозор инфратузилмаси институтларининг*** *ривожланиши хусусида алоҳида тўхталиб ўтмоқчиман.*

Бу ерда гап биринчи галда ***молия ва банк тизилмаларини, суғурта, консалтинг ва лизинг компанияларини ривожлантириш*** *ҳақида бормоқда. Банк тизимидаги ислоҳотларни чуқурлаштириш нафақат банклар сонининг ортишига, шу билан бирга, хусусий банкларнинг ҳам кўпайишига туртки берди.*

Лекин, энг муҳими, тижорат банкларининг барқарорлиги ва имкониятлари мустаҳкамланди. Ўтган ҳисобот йилида тижорат банкларининг ялпи капитали 43 фоизга, уларнинг ялпи активлари ҳажми эса — учдан бир баробарга ўсди. Аҳолининг тижорат банкларига қўйган омонатлари 2002 йилда 86 фоизга ортиб, 170 миллиард сўмга етди. Банкларни улар бевосита хизмат кўрсатадиган мижозларга яқинлаштириш мақсадида барча вилоят ва туманларда минибанклар тармоғи барпо этилмоқда. Бугунги кунда 530 та ана шундай банк очилган бўлиб, биргина ўтган йилнинг ўзида уларнинг сони деярли икки баравар кўпайди.

Биз тижорат банкларининг кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари билан ўзаро муносабатларидаги ижобий ўзгаришларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашимиз лозим. Тижорат банклари томонидан кичик ва ўрта бизнес субъектлари учун ажратилган кредитлар ҳажми 2002 йилда 30 фоизга ортди ва қарийб 265 миллиард сўмни ташкил этди.

Кейинги йилларда Европа тикланиш ва тараққиёт банки, Осиё тараққиёт банки, Халқаро молия корпорацияси ва бошқа халқаро молия ташкилотларининг 450 миллион АҚШ доллари миқдоридаги кредит ресурслари кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш мақсадларига йўналтирилди. Шу кунга қадар бу кредитлардан 345 миллион 800 минг АҚШ доллари ўзлаштирилган бўлса, шунинг 87 миллион доллари биргина 2002 йилга тўғри келади. Бозор инфратузилмасининг энг муҳим институтларидан бири — тадбиркорлар ва аҳолини эҳтимоли бўлган турли зararлардан ҳимоя қилишга қаратилган суғурта фаолияти ҳам изчил ривожланиб бормоқда.

Ҳозирги вақтда бу соҳада 28 та компания иш юритмоқда, улар мамлакатимиз фуқаролари ва ташкилотларига 150 турдан ортиқ суғурта хизматини таклиф этмоқда.

Биз янги иш бошлаётган тадбиркорларнинг ўз фаолияти учун зарур ускуна ва технологиялар сотиб олишига имкон берадиган лизинг тизимини ривожлантиришга ҳам алоҳида аҳамият бермоқдамиз.

Бугунги кунда мамлакатимизда 9 та тижорат банки ва 6 та ихтисослашган компания лизинг операцияларини ўтказмоқда. Биргина 2002 йилнинг ўзида улар томонидан лизинг шартлари асосида умумий қиймати 500 миллион АҚШ долларидан зиёд бўлган икки ярим мингта лойиҳа амалга оширилди.

Муҳтарам мажлис иштирокчилари!

Ислоҳотларни чуқурлаштириш ва иқтисодиётни эркинлаштириш бўйича *юртимизда амалга оширилаётган чора-тадбирлар натижасида 2002 йили ишлаб чиқаришнинг барқарор ва мутаносиб ҳолда ўсишига эришилди.*

Шу боис, ҳисобот даврида ялпи ички маҳсулот 4,2 фоизга ортди, саноат маҳсулотлари — 8,5 фоиз, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари — 6,1 фоиз, истеъмол товарлари ишлаб чиқариш эса 11,8 фоизга кўпайди.

Иқтисодиётимизнинг барқарорлигини таъминлаб келаётган электроэнергетика, ёқилғи саноати, қора ва рангли металлургия, кимё ва нефтькимё саноати ва бошқа соҳалар жадал ривожланмоқда.

Ўтган йили мамлакатимизда бошоқли дон етиштириш бўйича энг юқори кўрсаткичга эришилди — 5 миллион 400 минг тонналик хирмон бунёд этилди.

Молиявий ва пул муомаласи мутаносиблигини таъминлаш масалаларида ижобий натижалар қўлга киритилди.

Давлат бюджети тақчиллиги ялпи ички маҳсулот ҳажмига нисбатан 0,8 фоизни ташкил этди, яъни прогноз даражасидан анча паст бўлди.

2002 йилда қатъий пул-кредит сиёсати олиб бориш, пул массаси, кредит ва нақд пул эмиссиясини камайтириш бўйича аниқ чора-тадбирлар амалга оширилди. Натижада пул массасининг ўсиш суръати анча камайди, унинг ҳажми 2001 йили ялпи ички маҳсулотга нисбатан 14 фоизни ташкил этган бўлса, ўтган йили бу кўрсаткич 12,5 фоиздан иборат бўлди.

Энди ижозатингиз билан ўтган йилги ***инвестиция ва иқтисодий таркибий сиёсатни амалга ошириш якунлари*** *ҳақида қисқача тўхталиб ўтмоқчиман.*

2002 йили иқтисодиётга жалб этилган барча инвестициялар ҳажми 3,8 фоизга ўсиб, 1 триллион 400 миллиард сўмдан ортди. Шундан 650 миллион АҚШ долларидан ортиғи ёки 20 фоиздан кўпроғи хорижий инвестициялардир.

Инвестициялар умумий ҳажмида корхоналарнинг ўзига тегишли бўлган ресурсларнинг 27,5 фоиздан 40 фоизга ошганини ижобий ҳолат сифатида алоҳида қайд этиш лозим.

Бу соҳада амалга оширилаётган тадбирлар натижасида ўтган йил давомида 56 та ишлаш чиқариш объекти ишга туширилди. Улардан 15 таси йирик корхона ва иншоотлардир.

Шулар қаторида 500 километр узунликдаги Учқудуқ — Нукус темир йўли, Қизилқум фосфорит комплексининг биринчи навбати ишга туширилди. Фарғонадаги «Азот» ишлаб чиқариш бирлашмасида хлорат натрий ва хлорат магний дефолиантини тайёрлаш йўлга қўйилди.

Тошкент халқаро аэропорти ҳамда Самарқанд, Бухоро ва Урганч аэропортларини модернизация қилиш ишлари ниҳоясига етказилди.

Замонавий тиббий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган Республика шошилинч тиббий ёрдам маркази, «Хоразм» меҳмонхонаси, «Нестле — Ўзбекистон», «Фармой», «Чиноз тўқимачи» каби қўшма корхоналар ва бошқа бир қатор иншоотлар барпо этилиб, фойдаланишга топширилди.

Барча инвестицияларнинг 58 фоиздан кўпроғи биринчи навбатда ишлаб турган корхоналарни реконструкция қилиш, техник ва технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш, янги қувватларни ишга туширишга йўналтирилди.

Натижада мамлакатимизда юксак технологияга асосланган ишлаб чиқариш корхоналари вужудга келмоқда, рақобатга бардошли янги маҳсулотлар ишлаб чиқариш жараёни фаол ўзлаштирилмоқда, биз учун долзарб масала бўлган аҳолини иш билан таъминлаш муаммолари ҳал этилмоқда.

Масалан, Шўртан газ-кимё комплексини олайлик. Бу ноёб ва улкан саноат корхонасини ишга тушириш ҳисобидан, аввало, бугунги кунда талаб катта бўлган энергетика ресурслари — газ маҳсулотлари ва суюлтирилган газ, газ конденсати ишлаб чиқариш таъминланмоқда.

Шу билан бирга, бу ерда полиэтилен ишлаб чиқариш ҳам йўлга қўйилиб, мамлакатимизда қишлоқ хўжалиги учун ўта зарур полиэтилен плёнкалар тайёрлайдиган корхоналарнинг тўла қувват билан ишлашига ҳам имконият яратилмоқда.

Ёки «ЎзДЭУавто» автомобиль заводимизни олайлик. Кейинги йилларда бу корхонада тайёрланаётган автомобилларнинг моделларини янгилашга қаратилган реконструкция ишларининг иккинчи босқичи якунланди.

Бу эса қисқа вақт мобайнида, ишлаб чиқаришни тўхтатмаган ҳолда, мутлақо янги турдаги «Матиз» автомобилини ҳамда янги конвейер тармоғини ишга тушириб, «Нексия» машинасининг янги моделини ишлаб чиқариш имконини берди.

Тошкент трактор заводида Ўзбекистон — Хитой қўшма лойиҳасини амалга ошириш натижасида қишлоқ хўжалиги корхоналари, деҳқон ва фермер хўжаликлари учун ихчам тракторлар ишлаб чиқариш технологияси ўзлаштирилди.

«Кварц» акциядорлик жамиятидаги мавжуд ясси ойна ишлаб чиқариш линиясини реконструкция қилиш ишлари тугалланди, «Хива — Карпет» қўшма корхонасида гилам маҳсулотлари ишлаб чиқариш бошланди, «Навоийазот» акциядорлик жамиятида каустик сода, «Фотон» акциядорлик жамиятида рангли телевизорлар, «ЎзКожи» қўшма корхонасида эса автомобиль саноати учун электр тасма ва ўтказгичлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Бундай мисолларни яна кўплаб келтириш мумкин.

Нафақат ишлаб чиқаришда, айни пайтда ўзимизда тайёрланган маҳсулотларнинг экспорт таркибида ҳам ижобий силжишлар кўзга ташланмоқда. Бу ўринда гап фақатгина хомашё ресурсларини четга чиқариш эмас, балки экспортга йўналтирилган рақобатга бардошли тайёр маҳсулотларни кўпайтириш ҳақида бормоқда.

Ўтган йил давомида корхоналарни молиявий соғломлаштириш бўйича амалга оширилган чора-тадбирлар натижасида зарар кўриб ишлаётган, рентабеллиги паст ва иқтисодий ночор корхоналар сони анча камайди.

Ҳукуматимиз зарар кўриб ишлаётган ва истиқболсиз корхоналарни тугатиш бўйича махсус дастур қабул қилди.

Ушбу дастурни изчил жорий этиш 2002 йилда 304 та корхонани зарар кўриб ишлаш ҳолатидан чиқариш имконини берди, 154 та корхона бўйича эса тегишли банкротлик жараёнлари бошлаб юборилди.

2003 йил 1 январь ҳолатига кўра, зарар кўриб ишлаётган корхоналар сони 2002 йилнинг шу даврига нисбатан 1,6 баробарга, иқтисодий ночор корхоналар эса қарийб икки баробарга камайди.

Ўтган йили инфляция даражаси анча пасайди — унинг ўртача ойлик миқдори 1,6 фоиздан иборат бўлди. 2001 йили бу кўрсаткич 2 фоизни ташкил этган эди.

2002 йили мамлакатимизда ўртача ойлик иш ҳақи миқдори 47 фоизга ошди, мактаб ўқитувчилари ҳамда олий ва ўрта-махсус ўқув юртлари профессор-ўқитувчиларининг маоши эса 1,6 баробарга кўпайди. Аҳоли жон бошига ялпи даромадлар йил давомида 1,4 баробар, реал даромадлар эса 12,6 фоизга ўсди.

Азиз дўстлар!

Биз 2002 йилга якун ясар эканмиз, иқтисодиёт тармоқлари ва ижтимоий соҳадаги ҳал этилмаётган ва ислоҳотлар йўлида ҳали-бери ғовтўсиқ бўлиб турган айрим масала ва муаммоларга эътиборингизни қаратмоқчиман.

Бугунги кунда ***кўплаб корхоналаримизнинг бозор шароити ва талабларига ўта секинлик билан мослашаётгани,*** *ишлаб чиқараётган маҳсулотини сотиш учун ниҳоятда қийинчилик билан бозор толаётгани иқтисодиётимиз ривожига катта тўсиқ бўлмоқда.*

Аксарият корхоналар раҳбарлари инвестициялар жалб этиш, ишлаб чиқаришни модернизациялаш ва техник қайта жиҳозлаш, кадрларни қайта тайёрлаш, янги, харидоргир маҳсулотларни ишлаб чиқаришга ўтиш масалалари билан жиддий ва мунтазам шуғулланмаяпти.

2002 йилда республикамиз бўйича сотилмай ётган тайёр маҳсулотларнинг умумий қиймати 3 миллиард 800 миллион сўмдан зиёдни ташкил этди.

Бундай маҳсулотлар, айниқса «Ўзкимёсаноат», «Ўзбекэнерго» давлат акциядорлик компаниялари, «Махсусқотишма» республика бирлашмаси, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, «Ўзмашсаноат» ва «Озиқовқатсаноат» уюшмалари, «Ўзқурилишматериаллари» акциядорлик компанияси корхоналари омборларида кўплаб миқдорда йиғилиб қолган.

Натижада катта ҳажмдаги моддий бойликлар ишлатилмасдан ҳаракатсиз ётибди, кўплаб турдаги хомашё ва материаллар, шунингдек, айланма маблағларнинг беҳуда сарф этилишига йўл қўйилмоқда.

Бир қатор концерн, корпорация, компания ва уюшмаларда ишлаб чиқариш қувватларидан фойдаланиш даражаси ҳамон пастлигича қолмоқда. Бундай корхоналарнинг молиявий аҳволи, айниқса, мураккабдир. Улардан кўпчилигининг рентабеллиги паст, иқтисодий жиҳатдан ночор ёки зарар кўриб ишламоқда.

Ўтган йили 128 та корхона ўз фаолиятини зарар билан якунлади. Уларнинг аксарияти «Ўзбекэнерго», «Ўзкимёсаноат», «Ўзмашсаноат» каби тармоқларга қарашлидир.

Ҳукуматнинг зарар кўриб ишлаётган корхоналарни тугатиш бўйича қабул қилинган махсус қарори сўзсиз бажарилиши лозим. Унинг ижросини назорат қилиш вазифаси Иқтисодиёт вазирлиги ҳузуридаги Иқтисодий ночор корхоналар ишлари қўмитаси, Олий хўжалик суди, уюшмалар, корпорациялар, компаниялар ва бошқа хўжалик бирлашмалари раҳбарлари зиммасига юклатилган.

Бугунги кунда ***қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотларни янада кенгайтириш ва чуқурлаштириш*** *масаласи алоҳида эътибор талаб қилаётгани, ўйлайманки, ҳеч кимга сир эмас.*

Ўтган давр мобайнида бозор иқтисодиёти талабларига жавоб берадиган қонунчилик ва ҳуқуқий асосни яратиш, давлат мулкини хусусийлаштириш, қишлоқда иқтисодий ва аграр муносабатларнинг мутлақо янги шаклларини жорий қилиш борасида кўпгина ишлар амалга оширилганини тан олишимиз керак.

Асосан маъмурий-буйруқбозлик ва тақсимот вазифаларини бажариб келган, аслида эса бутунлай ортиқча бўлган кўплаб бўғин ва тузилмаларга барҳам берилди.

Жамоа ва ижара мулки тамойилларига асосланган ширкат, фермер ва деҳқон хўжаликлари амалда шакллантириб бўлинди, ҳамма жойда маҳсулот етиштирувчи деҳқон билан жамоа хўжалиги ўртасида пудрат—шартнома муносабатлари жорий этилмоқда.

Фермер хўжаликларини жадал ривожлантириш, уларга янги рағбатлантирувчи омилларни яратиб бериш, деҳқонларнинг онгу тафаккурида мулкка эгалик ҳиссиётини мустаҳкамлаш мақсадида амалий ишлар қилинмоқда.

Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ислоҳ қилиш йўлида кўрилаётган бундай чора-тадбирлар рўйхатини яна давом эттириш мумкин.

Қисқача қилиб айтадиган бўлсак, қишлоқда янгиланиш ва ўзгаришлар жараёнини амалга ошириш борасида танланган ислоҳотлар стратегиямиз бугунги куннинг ўзида ўз натижаларини бермоқда, десак, ўйлайманки, ҳеч қандай хато бўлмайди.

Шу билан бирга, бутун масъулиятни зиммага олган ҳолда шуни эътироф этиш керакки, қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилишга қаратилган барча чора-тадбирларга қарамай, бу тармоқ ҳали-ҳамон мамлакатимиз иқтисодиётида жорий этилаётган ислоҳотларга, бугунги ҳаётнинг ўзи тақозо этаётган ўзгариш ва талабларга амал қилиш йўлида энг оғир соҳа бўлиб қолмоқда.

Ва бунинг асосий сабаби, аввало, ўз умрини яшаб бўлган эски маъмурий-буйруқбозлик тизимидан, одамлар онгида чуқур илдиз отган ўтмиш қолипларидан қутулиш жараёнининг жуда қийин кечаётганида, десак, айни ҳақиқатни айтган бўламиз.

Бошқача айтганда, кўпгина ҳолларда шакл ўзгариб, моҳият, маъно-мазмун эса эскича қолмоқда. Биргина мисол келтираман. Барча вилоят ва туманларда собиқ жамоа хўжаликлари ширкат хўжаликларига айлантирилган. Лекин жиддий таҳлил этадиган бўлсак, ана шу янги ширкатлар кўпгина жойларда эски жамоа хўжаликларидан деярли фарқ қилмаслиги аён бўлади.

Модомики, ширкат хўжаликлари — жамоа хўжалигининг пайчилик асосига қурилган бутунлай янги шакли экан, уларда мулкка, ерга мутлақо янгича муносабатлар жорий этилиши зарур. Энг муҳими, жамоанинг ҳар бир аъзоси ўз пайига эга бўлиши, қилган меҳнати учун эски замондаги, ҳаммага бир хил бўлсин, деган тенгчилик тамойили асосида эмас, хўжалик ютуқларига қўшган шахсий ҳиссасига қараб ўз ҳақини олиши керак.

Биз қишлоқда бозор муносабатларини жорий қилишнинг маъно-моҳияти — бу аввало, энг асосий бойлигимиз бўлган ердан қандай фойдаланиш, қаерга нима экиш, қанча ҳосил етиштиришни қатъий белгилаб берадиган эскича қарашлардан воз кечиш эканини чуқур англаб олишимиз даркор.

Бу, биринчи навбатда, бозор муносабатларига мос келадиган ҳамда қишлоқ хўжалигидаги ишлаб чиқарувчиларнинг эркин фаолиятини чекламайдиган мутлақо янги баҳолаш мезонларига ўтиш демакдир.

Шуни алоҳида таъкидламоқчиманки, қишлоқ хўжалигини бошқаришнинг асосий тамойилларини аниқ белгилаб олиш ва тартибга солиш фурсати аллақачон етди: мамлакат миқёсидаги раҳбар идора — Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги нима учун жавоб беради, вилоят ва туман даражасидаги раҳбар ва мутасаддилар қандай масалалар учун масъул эканини ва ниҳоят, хўжалик, яъни маҳсулот ишлаб чиқарувчиларнинг вазифалари ва масъулиятини ҳуқуқий жиҳатдан аниқ белгилаб қўйиш зарур.

Ва бунда қуйи бошқарув бўғинларининг ишига тепадан туриб ноқонуний аралашув ҳолатларига асло йўл қўймаслик даркор.

Ширкат хўжаликлари раҳбарларини сайлаш ва лавозимидан озод этиш тартибини тубдан қайта кўриб чиқиш ва қаттиқ назорат қилиш керак, деб ўйлайман. Бу масалада туман ва вилоят ҳокимларининг ўзбошимчалигига чек қўйиш зарур.

Бугунги кунда шартнома интизомининг пастлиги қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилиш борасида ҳамон энг заиф бўғин бўлиб қолмоқда. Бу тизим қишлоқда, асосан, расмиятчилик учунгина жорий этилаётганини тан олишимиз керак.

Адлия вазирлиги ва унинг жойлардаги ташкилотлари барча даражада тузилган шартномаларнинг сифати ва сўзсиз бажарилиши устидан назоратни кучайтириши лозим. Кўп ҳолларда бу шартномаларнинг ижросини назорат қилиш ва айбдор шахслардан ўз зиммасига олган мажбуриятини бажармагани учун судлар орқали жавоб талаб қилиш қийин кечмоқда.

Бу масалага жиддий эътибор қаратиш зарур. Чунки шартномаларнинг кўпчилигида на ижро муддати, на ўз вақтида бажарилмагани учун жарима чоралари аниқ белгилаб қўйилмаган.

Гап бу ўринда аниқ субъектлар, яъни қишлоқ хўжалиги маҳсулотини ишлаб чиқарувчилар ҳамда бу соҳага хизмат кўрсатувчи, уни техника ва ёқилғи, транспорт ва уруғлик, маблағ, кредит ва бошқа барча керакли ресурслар билан таъминлайдиган ташкилотлар ўртасида шартномаларнинг тузилиши ва олинган мажбуриятларнинг бажарилишини назорат қилиб борадиган аниқ механизмни яратиш зарурати ҳақида кетяпти.

Шартнома тузиш тизимини қайта кўриб чиқиш ва шартнома интизомини мустаҳкамлаш ҳақида гапирганда, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқарувчилар бу борада асосий бўғин бўлиб қолишини қатъий белгилаб қўйиш керак. Чунки ана шу бўғинга хизмат кўрсатадиган барча пудратчи субъектларнинг молиявий аҳволи, аввало, ишлаб чиқарувчининг самарали ва унумли ишлаши ҳамда фаолиятининг якуний натижаларига боғлиқ.

Бу барча учун аксиома, яъни икки карра икки — тўрт дегандек равшан бўлиши зарур. Лўнда қилиб айтадиган бўлсак, қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилишда муваффақиятни таъминлайдиган бош омил — бу ишлаб чиқарувчига кўпроқ эркинлик бериш, унинг қўл-оёғини боғлаб, фаолиятига монелик қилаётган барча тўсиқларни бартараф этишдан иборатдир.

Шунинг учун бошқарувни соддалаштириш, юқоридан туриб ўринсиз кўрсатма ва буйруқлар беришга чек қўйиш, аксинча, фермер хўжаликларини ривожлантириш масалаларини ҳал қилиш ва қишлоқдаги товар ишлаб чиқарувчиларни хўжалик юритишнинг замонавий услубларига ўргатиш билан шуғулланиш керак. Бу масалалар бўйича Вазирлар Маҳкамаси қарорининг лойиҳаси тайёрланган. Ўйлайманки, у тез орада қабул қилинади.

Ҳурматли йиғилиш қатнашчилари!

Капитал қурилиш борасидаги ислоҳотларни чуқурлаштириш масаласига ҳам алоҳида тўхталиб ўтиш зарур. *Қурилиш соҳасида биз дуч келаётган муаммолар иқтисодиётимизнинг энг заиф нуқтаси эканини очиқ тан олишимиз керак.*

Аслида, моҳият эътиборига кўра, қурилишни ислоҳ қилиш учун бугунги кунда анча мустаҳкам қонунчилик базаси ва зарур меъёрий асослар яратилган. Бу мақсадда институционал ва таркибий ўзгаришлар амалга оширилди — республика қурилиш вазирликлари ва идоралари тугатилди. Пудратчи ташкилотларга етарли даражада иқтисодий эркинлик берилди.

Лекин амалда нима бўлмоқда? Қурилиш ташкилотлари эскича ишлашни давом эттирмоқда. Амалда мамлакатимизда ҳали-ҳануз бозор муносабатларига ўтишнинг асосий шарти бўлган пудрат ишлари бозори яратилгани йўқ. Қурилиш ишларига буюртма бериш юзасидан танлов (тендер) савдоси ҳар бир объект бўйича алоҳида ўтказилмаяпти, аксарият ҳолларда расмиятчилик учунгина уюштирилмоқда.

Далилларга мурожаат қилайлик. 2002 йилда умумий қиймати 184 миллиард сўмлик пудрат ишлари бўйича 622 та танлов савдоси ўтказилган. Айни пайтда эса йил давомида 1,4 триллион сўмлик пудрат ишлари бажарилган.

Очиқ тан олиш керакки, амалда пудратчи ўзига иш изламаяпти, аксинча, ҳаммаси эски, барчага маъқул схема бўйича кетяпти — яъни, буюртмачи юқоридан кўрсатилган қурилиш ташкилоти билан пудрат шартномаси тузишга мажбур бўлмоқда. Бошқача қилиб айтганда, кимнинг нима қуришию қанчага қуриши — ҳаммаси олдиндан маълум.

Масалан, Фарғона вилоятида 4 та коллеж қурилиши бўйича ўтказилган тендерларда нисбатан қиммат нархни таклиф этган қурилиш ташкилотлари фойдасига қарор чиқарилган. Самарқанд, Андижон, Қашқадарё ва Бухоро вилоятларидаги тендер савдоларида ҳам ана шундай ҳолатлар мавжуд.

Оқибатда пудратчи ташкилотлар фаолиятида қурилиш ишларини оқилона ташкил этишга ҳаракат йўқ, қурилиш харажатларини камайтириш, сифатини ошириш учун ҳеч қандай изланиш йўқ. Энг ажабланарли жойи шундаки, қурилишдаги сарф-харажатни оширгани ва шартнома мажбуриятларини бузгани учун ҳозирга қадар бирон-бир пудратчи ёки буюртмачи айбдор деб топилиб, на маъмурий, на жиноий жавобгарликка тортилгани йўқ.

Тайёрланаётган лойиҳа-смета ҳужжатлари қийматининг юқорилиги ва сифати пастлиги ҳам жиддий эътирозларга сабаб бўлмоқда. Кўплаб лойиҳа институтлари хусусийлаштирилганига қарамай, улар ўртасида ҳозиргача ҳақиқий рақобат йўқ. Қурилиш маҳсулотлари, бинокорлик материаллари ва конструкцияларига нарх белгилаш тизимида юзага келган ишларнинг аҳволи ҳам катта ташвиш туғдирмоқда.

Айниқса, марказлаштирилган ва бюджет манбалари ҳисобидан молиялаштирилаётган объектларни қуришга доир пудрат ишларини бажаришда смета нархларини, қурилиш-монтаж ишлари ҳажмини сунъий тарзда ошириш ҳоллари кўплаб учрайди. Амалда бу соҳада коррупциялашган бир тизим пайдо бўлди: айрим қурилиш ташкилотлари бинокорлик материалларини тўғридан-тўғри ишлаб чиқарувчилардан эмас, балки пудратчи ташкилотлар раҳбарларининг қариндош-уруғи ёки таниш-билиши бўлган учинчи шахс — воситачилардан сотиб олади.

Акс ҳолда, 2002 йилда қурилиш материаллари, бутловчи қисмлар ва ускуналар сотиб олиш бўйича бор-йўғи 39 та тендер савдоси ўтказилганини қандай изоҳлаш мумкин?

Капитал қурилишда нарх-навони шакллантириш масалаларини чуқур ва батафсил кўриб чиқиш учун молия вазири М.Нурмуродов раҳбарлигида махсус комиссия ташкил этилди. Унинг таркибига Президент девони, Бош прокуратура ва бошқа манфаатдор идоралар ходимлари киритилди.

Комиссияга қурилиш сарф-харажатларининг ошишига таъсир этувчи омилларни чуқур ўрганиш, ўтказилаётган тендер савдолари натижаларини, бинокорлик материаллари ва ускуналар харид қилишнинг шаклланган тизимини танқидий нуқтаи назардан баҳолаш ҳамда бу масалалар юзасидан 15 апрелгача Вазирлар Маҳкамасига аниқ таклифлар киритиш вазифаси топширилди.

Албатта, кўплаб комиссиялар ташкил этиш, суиистеъмолчиликка йўл қўйган айбдорларни жазолаш мумкин, лекин бу муаммоларни ечиш учун, аввало, мана шу соҳани бошқарадиган раҳбарлардан сўраш керак: нима учун бугунгача бу соҳада бозор муносабатларига мутлақо жавоб бермайдиган, юқорида қайд этилган нуқсон ва бемаза ишларга йўл қўйилмоқда? Нима учун бундай ҳолатларнинг олдини олиш чоралари кўрилмаяпти — бугун масалани ана шу тарзда қатъий қилиб қўйиш керак.

Вазирлар Маҳкамасининг К.Тўлаганов раҳбарлигидаги қурилиш комплекси маҳаллий ҳокимликлар билан биргаликда бу соҳада тегишли тартиб ўрнатта оладими ўзи, йўқми?

Келинг, ***энди уй-жой-коммунал хўжалигида*** *иқтисодий ислоҳотлар қандай амалга оширилаётганини танқидий нуқтаи назардан кўриб чиқайлик. Қуйидаги рақамларга эътибор беринг.*

Бугунги кунда қишлоқ жойларини марказлаштирилган ҳолда ичимлик сув билан таъминлаш даражаси республика бўйича 78 фоизни, табиий газ билан таъминлаш эса 75 фоизни ташкил этади.

Агар 90-йиллар бошида қишлоқ жойлардаги уйларни газлаштириш даражаси Сурхондарё вилоятида 3,2 фоизни ташкил этган бўлса, бугунги кунга келиб бу кўрсаткич 59 фоизга етди. Қашқадарё вилоятида 5,7 фоиздан 66 фоизга, Наманганда 10,5 фоиздан 70,5 фоизга, Андижонда 11 фоиздан 68,5 фоизга ўсди.

Ичимлик сув масаласида ҳам, айниқса экологик жиҳатдан мураккаб ҳудудларда ана шундай ижобий ўзгаришларни кўришимиз мумкин. Масалан, Қорақалпоғистон Республикасида 1990 йилда қишлоқ аҳоли пунктларининг бор-йўғи 21,4 фоизи ичимлик сув билан таъминланган эди.

Ҳозирги вақтда бу кўрсаткич 70 фоизга етказилди. Хоразм вилоятида бу рақам 23,2 фоиздан 64,2 фоизга ортди.

Таъкидлаш жоизки, 2002 йилда барча вилоятларда газ ва ичимлик сув тармоқларини қуриш ва ишга тушириш бўйича топшириқлар анча ортиғи билан бажарилди.

Жами 1 минг 876 километр сув тармоғи ва 3 минг 336 километр газ тармоғи фойдаланишга топширилди. 465 та қишлоқ аҳоли пунктига ичимлик сув, 308 та қишлоққа эса табиий газ биринчи марта етиб келди. Кўриниб турибдики, бу соҳада катта ютуқлар бор ва уларни ҳеч ким инкор эта олмайди.

Лекин шу соҳада ҳали жуда катта муаммолар борлигини ҳам ҳеч ким инкор этолмайди. Ҳанузгача 2 мингдан ортиқ қишлоқ аҳоли пункти ичимлик сув билан таъминланмаган. Бундай жойлар Бухоро вилоятида (586 та), Қорақалпоғистон Республикасида (385 та), Самарқанд (303 та), Қашқадарё (270 та) ва Навоий (221 та) вилоятларида, айниқса, кўп.

Кўпгина олис қишлоқларимиз на табиий газ, на суюлтирилган газ билан таъминланган. Бу соҳада, аввало, Қашқадарё (387 та), Самарқанд (226 та) ва Сурхондарё (210 та) вилоятларида оқсоқлик кўзга ташланмоқда.

(Давоми 3-бетда.)

Ислоҳотлар стратегияси — мамлакатимиз иқтисодий салоҳиятини юксалтиришдир

(Давоми. Боши 1- ва 2-betларда.)

Иқтисодиёт вазирлиги Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимликлари билан бирга 2003-2005 йилларда қишлоқ аҳоли пунктларини ичимлик сув ва табиий газ билан таъминлаш дастурида белгиланган кўрсаткичларни яна бир бор танқидий нуқтаи назардан қайта кўриб чиқиши лозим.

Айниқса, газ ва сув билан таъминлаш даражаси паст бўлган ҳудудларда ушбу тармоқларни фойдаланишга топширишни жадаллаштириш учун реал молиявий манбаларга асосланган қўшимча чора-тадбирларни белгилаш керак.

Яна бир жиддий муаммо — бу сув, газ, иссиқлик каби ўта муҳим ресурслардан оқилона ва тежамли фойдаланиш масаласидир.

2002 йилда уй-жойларга газ ўлчаш асбоблари ўрнатиш бўйича топшириқлар ошириб бажарилганига қарамай, бу борадаги умумий кўрсаткич, бор-йўғи 26 фоизни ташкил этган ҳолда, ҳамон пастлигича қолмоқда.

Хусусан, бу кўрсаткичлар Сурхондарё вилоятида 17,8 фоиз, Қашқадарёда 19,8 фоиз, Андижонда 20,2 фоиз, Наманганда 20,5 фоиз ва Қорақалпоғистон Республикасида 20 фоиз бўлиб, мамлакат даражасидан анча паст. Бунинг устига, Андижон, Тошкент ва Фарғона вилоятлари газ ўлчаш асбоблари ўрнатиш борасидаги йиллик топшириқларни бажара олмади.

Уй-жойларга сув ўлчаш асбобларини ўрнатиш дастури амалда бажарилмади — 491 минг ўрнига фақат 138 минг 700 та ўлчаш мосламаси ўрнатилди. Бу дастурнинг атиги 28,3 фоизини ташкил этади.

Мамлакат бўйича уй-жойларнинг бор-йўғи 8,3 фоизига совуқ сув ўлчаш асбоблари ўрнатилган. Бу борадаги кўрсаткичлар Сирдарё вилоятида 1,3 фоиз, Сурхондарёда 1,7 фоиз, Андижонда 2,5 фоиз, Жиззахда 3,3 фоиз ва Қорақалпоғистон Республикасида 2,5 фоиз бўлиб, аҳвол айниқса қониқарсиз ҳолатда.

Уй-жой мулкдорлари ширкатлари фаолиятида ҳам ҳали ечимини топмаган кўплаб муаммолар мавжуд. Ҳозир бундай ширкатлар кўп қаватли уйларнинг 91 фоизини қамраб олган. Уй-жой мулкдорлари ширкатларини тузиш ва уларнинг фаолиятини ташкил этиш борасидаги ишлар етарли даражада жадал олиб борилмаяпти.

Хоразм вилоятида бор-йўғи 64 фоиз, Бухоро вилоятида 76 фоиз ва Наманган вилоятида 90 фоиз уй-жой ана шундай ширкатлар тасарруфига ўтказилган.

Коммунал хизматлар учун тўланмаган қарзлар миқдори республика бўйича бугунги кунда 4 миллиард 600 миллион сўмни ташкил этади. Айниқса, бу кўрсаткич Фарғона вилоятида 887 миллион 300 минг сўм, Сурхондарёда 638 миллион 500 минг сўм, Самарқандда 635 миллион 900 минг сўм, Бухорода 594 миллион 700 минг сўм ва Тошкент вилоятида 532 миллион 200 минг сўм бўлиб, қарздорлик миқдори ҳамон баландлигича қолмоқда.

Ҳурматли юртдошлар!

Бугунги кунда **ички истеъмол бозорини озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат товарлар билан тўлдириш** борасида юзага келган аҳвол бизни қониқтирмайди. Ички бозоримизни тўлдириш ва аҳолини биринчи навбатда саноат истеъмол товарлари билан таъминлаш, хусусан, сўнгги вақтда кўпроқ импортга, бошқача айтганда, четдан мол олиб келишга боғлиқ бўлиб қолганини сезиш учун катта мутахассис бўлиш шарт эмас.

Айниқса, мамлакатимизга кўп миқдордаги товарларнинг ноқонуний равишда, яъни контрабанда йўли билан олиб кирилгани ташвиш туғдирмоқда. Бундай товарлар, жумладан, озиқ-овқат маҳсулотлари божхона масканларини четлаб ўтиб, бож ва солиқ тўланмасдан, энг ёмони — таркиби ва сифати текширилмаган ҳолда олиб кирилган.

Фақат 2002 йилнинг кейинги олти ойи давомида контрабанда йўли билан олиб кирилган 20 миллиард сўмликдан ортиқ товарнинг ушлаб қолингани ҳам бу борадаги аҳвол нечоғли жиддий бўлганини кўрсатиб турибди. Товарларнинг бундай назоратсиз, ноқонуний тарздаги оқимига ҳеч бир давлат иқтисодиёти, айниқса, ўз ривожланишининг ўтиш босқичида турган мамлакат иқтисодиёти дош бера олмайди.

Очиқ айтишимиз керак, чегараларимиз ва чегара ҳудудларимизда мамлакатимизга контрабанда йўли орқали товар олиб кириш билан шуғулланадиган кучли, уюшган, коррупциялашган жиноий тизим амалда шаклланган ва у иқтисодиётимизга катта зарар етказмоқда. Биз товарларни четдан олиб кириш ва сотишнинг қонуний тартибини ўрнатиш учун зарур чораларни деярли ишлаб чиқдик ва бугунги кунда бу борадаги ишларни изчил давом эттирмоқдамиз.

Бизнинг мақсадимиз, биринчи навбатда, мамлакатимизга усти ялтироқ, ичи қалтироқ, сифати паст товарлар, жумладан, истеъмол қилиш муддатлари ўтган озиқ-овқат маҳсулотлари, дори-дармонлар олиб кирилишига тўсиқ қўйишдир. Бу масалада бутун дунёда бўлганидек, божхона текширувини, давлат хазинасига тегишли солиқ ва божлар тўланишини таъминлашдир.

Биз, баъзи бир қолоқ мамлакатларга ўхшаб, эртага аҳолимизнинг аксарияти четдан олиб келинадиган, сифати паст моллар билан олиб сотарлик қилиб, шу ҳисобидан кун кўрадиган ва шунга тобе бўлиб қоладиган вазиятнинг вужудга келишига йўл қўя олмаймиз. Бундай қарашларни қўллаш эртанги униб-ўсиб келаётган авлодимизга нисбатан жиноят бўлур эди.

Биз ўзимизда ишлаб чиқарилиши мумкин ва зарур бўлган товарлар ва маҳсулотларни ўз ҳудудимизда ишлаб чиқаришни ташкил этишимиз ва бунинг учун барча керакли шароитни яратишимиз керак. Бу бизнинг энг муҳим ва энг долзарб вазифамизга айланиши шарт.

Такрор айтаман — гап бугун халқимиз истеъмол қиладиган молларнинг барча-барчасини ўзимизда ишлаб чиқариш ҳақида бораётгани йўқ. Бизнинг мақсадимиз, аввало, юртимизда кенг имкониятлар мавжудлигини, яъни, ҳам керакли хомашё, ҳам малакали ишчи кучларимиз борлигини инобатга олиб, рақобатбардош, сифатли маҳсулотларни ўз юртимизда чиқаришдир. Фақат шунинг ҳисобидан одамларни иш билан таъминлаш ва биз учун мураккаб бўлиб турган ишсизлик муаммосини ҳал этиш мумкин. Фақатгина шу йўл билан жаҳон ҳамжамияти ва дунё бозорида ўзимизга муносиб ўринни эгаллашимиз мумкин.

Энди, мамлакатимиз аҳолисининг эҳтиёжидан келиб чиққан ҳолда, ўзимизда нималар ишлаб чиқарилаётгани, уларнинг сифати қандайлиги, энг муҳими — қандай нархда сотилаётганини кўриб чиқайлик.

Мен бу ўринда айрим мисолларни келтирмоқчиман, холос.

Бугунги кунда ички бозорда сотилаётган барча тикувчилик маҳсулотларининг 75 фоиздан кўпроғи, пойабзалнинг қарийб 50 фоизи, атир совун ва синтетик ювиш воситаларининг деярли 80 фоизи, республикада истеъмол қилинаётган мол ёғи ва консерваларнинг 50 фоизидан зиёди, маиший электротехника буюмларининг эса деярли 100 фоизи Ўзбекистонга четдан олиб келиняпти.

Мана шундай ҳолатдан келиб чиқиб, ўз-ўзидан табиий савол туғилади: хўш, ўзимизнинг ташкилот ва корхоналаримиз нима қиляпти, уларнинг истеъмол моллари ишлаб чиқариш учун масъул раҳбарлари нима билан банд?

Бош прокуратура томонидан тикувчилик саноатига қарашли — «Юлдуз» ва «Малика» корхоналари текширилганида, кишининг ғазабини қўзғайдиган хўжасизлик, мулкни талон-торож қилиш ва ўзлаштириш, бино ва дастгоҳларни арзимаган пулга ижарага бериш, яширинча ҳисоботга киргмаган маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотиш (шахсий фойда учун, албатта), нархларни суньий равишда ошириш билан боғлиқ кўпгина салбий фактлар аниқланди.

Айни вақтда бозорни ўрганиш — маркетинг бўйича, харидоргир товарлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш, замонавий менежментни жорий қилиш, ходимларни рағбатлантириш, яъни уларнинг иш ҳақини ошириш борасида ҳеч қандай ҳаракат ёки интилишнинг ўзи йўқ.

Биз маҳаллий шароитда истеъмол маҳсулотларини ишлаб чиқаришни рағбатлантиришга доир кенг кўламли **солиқ имтиёзлари** тизимини қабул қилдик. Барака топкурлар, айтинглар, давлат яна нима қилсин, яна нима берсин? Қотиб қолган раҳбар кадрларни уйғотиш, уларнинг астойдил ишлаши учун, айтинглар, яна қандай шароит яратиш керак?

Ёки савдо тизимида бугун нималар бўляпти? Солиқ идоралари томонидан текширилган 6 мингта савдо ташкилотининг 90 фоизидан кўпроғида белгиланган чакана савдо қоидалари бузилгани — назорат-касса аппаратлари умуман йўқлиги ёки ишлатилмаётгани, товарлар квитанциясиз сотилаётгани, нақд пул тушуми ўз вақтида банкларга топширилмаётгани аниқланди.

Товар ишлаб чиқарувчи корхоналар ва савдо ташкилотлари ўртасида ҳамкорликда ҳаракат қилишнинг аниқ механизми йўқ. Аслини олганда, улгуржи савдо бўғини ишламаяпти, зиммасида ҳеч қандай моддий жавобгарлик бўлмаган майда воситачилар тармоғи эса кенг миқёсда ёйилиб бормоқда.

Маҳсулот харидорга етиб боргунича бир неча «қўл»дан, яъни олиб сотарлардан ўтади. Оқибатда нарх-наво ошади, жабрини эса яна харидор тортади.

Ҳукуматимиз томонидан улгуржи ва чакана савдони тартибга солиш, республика ҳудудида улгуржи савдо базалари, дўконлар, умумий овқатланиш ва маиший хизмат кўрсатиш корхоналари тармоғини ривожлантиришга қаратилган бир қанча муҳим қарорлар қабул қилинди. Ушбу қарорлар ижросини биринчи ярим йиллик натижаларини якун қилишда кўриб чиқиш ва уларга зарур тузатишлар киритиш лозим, деб ўйлайман.

Ҳурматли дўстлар!

2002 йил якунлари ва мамлакатимиз иқтисодиётида ўтказилаётган ислоҳотлар самарадорлигини умумлаштирар эканмиз, қўлга киритилган муқаррар ютуқларимиз билан бир қаторда, шуни таъкидлаш жоизки, иқтисодиётимиздаги ўсиш суръатлари, ҳаётимизнинг барча жабҳаларидаги ўзгаришлар, ҳеч шубҳасиз, бундан ҳам юқори бўлиши мумкин эди. Бунинг сабаблари кўп, албатта. Бироқ энг жиддий сабаблардан бири — ислоҳотлар тўлиқ эмас, чала-ярим ҳолда амалга оширилаётгани билан боғлиқдир.

Иқтисодиётни эркинлаштириш, унинг мутаносиб ва барқарор ривожланишини таъминлаш, пировардида аҳоли фаровонлигини янада оширишга қаратилган стратегик мақсадимиз сари қўяётган қадамларимизга бугун сусткашлик, бошланган ислоҳотларнинг ўз мантиқий якунига етказилмаётгани салбий таъсир кўрсатмоқда.

Шу боис, 2003 йилда олдимизда турган муҳим устувор вазифалар ҳақида гапирар эканмиз, асосий эътиборни айнан мана шу муаммога, **яъни, ислоҳотларни чала-ярим амалга ошириш ҳолатларига барҳам бериш, биринчи галда мамлакатимиз иқтисодиётида хусусий секторнинг аҳамияти ва ролини кучайтиришга қаратишимиз керак.**

Биз қаердаки ҳақиқий мулкдор пайдо бўлса, ўша жойда ислоҳотлар муваффақиятли амалга оширилаётганига қайта-қайта ишонч ҳосил қилмоқдамиз. Корпоратив ёки хусусий мулкдорми, бундан қатъи назар — энг асосийси, сўзда эмас, амалда мулкдор бўлиши лозим.

Иқтисодиётимизда давлатнинг иштироки ҳамон ҳаддан ташқари катта бўлиб қолаётганини тан олишимиз керак. Бу, аввало, мулкида давлат улуши бўлган корхоналар сонининг кўп экани, хусусийлаштирилган корхоналарнинг низом жамғармасида давлат улушининг анча юқорилиги ва давлатнинг корхоналарнинг иқтисодий ва хўжалик фаолиятига бевосита аралашувида намоён бўлмоқда.

Мулкни хусусийлаштириш ва давлат тасарруфидан чиқариш борасидаги ишлар ҳам жиддий эътибор беришни талаб этади. Аслида, республикамизда хусусийлаштириш кўп ҳолларда номигагина ўтказилмоқда.

Бир қарашда қонунчилик нуқтаи назаридан белгиланган барча талаб ва меъёрлар бажарилгандек туюлади, корхоналар хусусийлаштирилиб, расман давлат тасарруфидан чиқарилади. Лекин, афсуски, бу борада алоҳида қарашларни талаб этадиган кўплаб турли муаммолар юзага келмоқда.

Гап шундаки, аксарият хусусийлаштирилган корхоналарда акциялар орқали маълум миқдорда давлат тасарруфида сақланиб қолган мулк бор. Ушбу улуш бўйича давлатнинг ишончли ёки ваколатга эга вакиллари тайинланган бўлиб, улар акциядорлик жамияти бошқаруви таркибига киритилган ва қарор қабул қилишда уларнинг овози ҳал этувчи аҳамиятга эга.

Бу масаланинг яна бир жиҳати шундаки, ўз вақтида корхоналарнинг давлатга тегишли акцияларининг бир қисми юқори уюшма, корпорация ва компанияларнинг ишончли бошқарувига топширилган эди. Бунда хўжалик бирлашмаларининг тармоқда ягона техникавий ва технологик сиёсат юритиш, маркетингни амалга ошириш имкониятига эга бўлиши кўзда тутилган эди.

Амалда эса уюшма ва компаниялар томонидан корхоналарнинг хўжалик фаолиятига бўлар-бўлмас аралашиш, бошқарув ишлари билан шуғулланиш, кадрлар масаласини ўз билганича ҳал этиш ҳолатлари кузатилмоқда. Бундай ҳолда уюшманинг аввалги тармоқ вазирлигидан нима фарқи қолади?

Мисол учун, давлатга қарашли Тошкент компрессор заводи 1994 йили акциядорлик жамиятига айлантирилган эди.

Эмиссия режасига кўра, акцияларнинг 25 фоизи давлат тасарруфида қолди, салкам 10 фоизи жамоага берилди, қолган акциялар эса эркин савдога чиқарилиши зарур эди.

Бироқ акцияларнинг 35 фоиздан кўпроғи жойлаштирилмасдан қолиб кетди. Бундан ташқари, ўтказилган тафтиш давомида мулкнинг бир қисми умуман нархланмагани аниқланди, жойлаштирилмаган акцияларнинг реал улуши эса бугун 66 фоизни ташкил этади.

Завод акциядорлик корхонасига айлантирилганидан сўнг, илгари унга раҳбарлик қилиб келган собиқ директор акциядорлик жамияти бошқаруви раиси этиб тайинланган. Ва кейинчалик жамоа мулкини ўзбошимчалик билан тасарруф этгани, уни талон-торож қилгани учун тергов органлари тавсияси билан лавозимидан олинган.

Хўш, кузатув кенгаши, акциядорлар йиғилиши қаёққа қараган? Афсуски, бу масалалар улар томонидан кўриб ҳам чиқилмаган. Чунки кузатув кенгашига турли йилларда жамиятнинг бош технологи, раиснинг иқтисодий масалалар бўйича ўринбосари, бош конструктор бўлиб ишлаган шахслар раислик қилган. Бир сўз билан айтганда, кенгашга фақат директорнинг қўл остида ишловчи одамлар раҳбар бўлган.

Мен хусусийлаштирилган корхоналар акцияларини эркин савдога чиқариш суньий равишда тўхтатиб қўйилгани, акциядорлик жамиятларининг кузатув кенгашлари амалда директорлар зотига тобе бўлиб, собиқ директорлар эса корхонада том маънодаги якка хўжайинга айланиб қолганини исботловчи кўплаб мисолларни келтиришим мумкин.

Бундай ҳолатларнинг салбий томони шундаки, директорнинг қонунга биноан **акциядорлар олдида ҳисобот бериши лозим бўлган, шу шарт билан ишга олинган бошқарувчи экани ва унинг эртага ҳам директор лавозимида қолиши ёки қолмаслиги акциядорларнинг овози ҳамда қарорларига боғлиқлиги мутлақо ҳисобга олинмаган.** Бундай ҳолатларга йўл қўйиб берган, Вазирлар Маҳкамасида ва Давлат мулки қўмитасида юқори лавозимларда ўтирган мутасаддилар қандай жавоб беради?

Бугунги кунда олдимизда, таъбир жоиз бўлса, «расмий хусусийлаштиришдан том маънодаги амалий хусусийлаштиришга ўтишдек» ўта муҳим вазифа турибди.

Хусусий мулкчиликнинг ролини тубдан ошириш, хусусийлаштирилган корхоналарни бошқаришнинг корпоратив тизимини мустаҳкамлаш мақсадида фармон қабул қилинганидан хабарингиз бор, деб ўйлайман. Бу фармонда қуйидаги асосий вазифалар белгиланганини яна бир бор эслатиб ўтмоқчиман.

Биринчидан, хусусийлаштирилган корхоналарнинг низом жамғармасида давлат улушини қисқартириш. Бу улуш фақат стратегик аҳамиятга молик бўлган корхоналарда сақлаб қолиниши мумкин. Қолган корхоналардаги давлат улуши эса фонд бозорида, асосан хусусий мулк қилиб сотилиши шарт. Пировард натижада бу корхоналарга кўпроқ иқтисодий эркинлик бериш, хусусий сектор ривожи учун шароит яратиш, унинг иқтисодиётимиздаги ролини оширишга хизмат қилади.

Иккинчидан, концерн, уюшма ва холдинг компанияларининг ҳамон тугатилган аввалги вазирликлар каби иш юритишига, уларнинг корхоналар молиявий-хўжалик фаолиятига ноқонуний аралашувига чек қўйиш.

Учинчидан, акциядорлик жамиятларига айлантирилган корхоналарни бошқаришда акциядорларнинг ролини кучайтириш. Бунда акциядорлик жамиятлари директорларининг вазифасини тубдан ўзгартириш ва қайта кўриб чиқиш, уларни бир йил муддатга ваколат олиб ишлайдиган бошқарувчиларга айлантириш масаласи қўйилмоқда. Бир йилдан кейин улар ўз ишини яна давом эттирадими, йўқми, буни акциядорлар йиғилиши, уларнинг йил якуни бўйича берган ҳисоботидан келиб чиққан ҳолда, ҳал этади.

Ўз-ўзидан аниқки, иқтисодиётимиздаги ислоҳотларнинг истиқболи кўп жиҳатдан мазкур фармонда баён этилган ушбу вазифалар қандай амалга оширилишига боғлиқ бўлганини исботлаб ўтиришга ҳожат бўлмаса керак, деб ўйлайман.

Бугун мен тўхталмоқчи бўлган сўнгги масала — **бу тараққиётимизнинг ҳамда аҳоли фаровонлигини юксалтиришнинг муҳим омили бўлмиш кадрларнинг умумий малакасини ошириш масаласидир.**

Иқтисодиётда чуқур таркибий ўзгаришларни амалга ошириш, ишлаб чиқаришни доимий равишда модернизациялаш ва технологик жиҳатдан янгилаб бориш иқтисодиётни ислоҳ этишнинг стратегик вазифаларидир. Фақат шунинг ҳисобидан иқтисодиётимизнинг барқарор ривожланишини таъминлаш, жаҳон бозорида муваффақиятли рақобатлашиш мумкин.

Биз тезкор техникавий тараққиёт, шиддат билан ривожланаётган ва мунтазам янгиланаётган замонавий юқори технологиялар, ахборот-компьютер тизимлари асрида яшаётганимизни унутмаслигимиз даркор. Ўзингиз ўйланг, бугун ўта илғор бўлиб кўринган технологиялар ҳам 5-7 йиллик қисқа вақт мобайнида эскириб, уларнинг ўрнини янада такомиллашган технологиялар эгалламоқда.

Шу ўринда йирик трансмиллий компанияларда кадрларни профессионал жиҳатдан ўстириш тизими қандай йўлга қўйилганига эътибор қаратайлик. Улар ушбу масалага катта аҳамият беради ва, энг асосийси, кўп маблағ ажратади.

Мазкур фирмаларда олий маълумотли мутахассислар билан замонавий юқори технологияларни ўзлаштирган малакали ишчилар ёнма-ён меҳнат қилади. Бундай кадрларни тайёрлаш учун бир неча йил, баъзида ўн йиллар талаб этилади.

Масаланинг яна бир ўта муҳим жиҳати шундаки, бу ерда рағбатлантиришнинг самарали тизими мавжуд бўлиб, **лавозим учун эмас, балки малака учун ҳақ тўланади.** Биз ҳам ана шундай тизимни яратишимиз даркор. Тан олиш керакки, бизда кадрларни қайта тайёрлаш билан идора ва ташкилотлар деярли шуғулланмайди. Шуғулланган тақдирда ҳам, бу иш муайян тизимга асосланган ҳолда, изчиллик билан амалга оширилмайди.

Ушбу мақсадлар учун маблағни аямаслик керак. Зарур моддий-техникавий базани ташкил этиш, унга Интернет тизими билан боғланган замонавий ахборот-коммуникация технологияларини ўрнатиш, малакали ўқитувчиларни жалб қилиш лозим.

Кадрларнинг профессионал ўсишини ҳар томонлама рағбатлантириш, ходимларнинг тоифа ва малака мезонларини белгилаш ҳамда иш стажига қараб қўшимча ҳақ тўлашни йўлга қўйиш керак.

Бир сўз билан айтганда, кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш ҳар бир идора, ҳар бир корхона ва уларнинг ходимлари учун қатъий қоидага айланиши, бу борадаги ишлар ягона тизим асосида ташкил этилиши ва бу тизимнинг самарали ишлаши ўта муҳим аҳамиятга эга.

Барчамиз оддий бир ҳақиқатни асло унутмаслигимиз лозим: фақат мунтазам изланиш, биринчи навбатда ўзимизга, сўнгра эса бошқаларга нисбатан доимий талабчан бўлишгина бизни ривожланган илғор мамлакатлар даражасига олиб чиқади.

Ана шу эзгу мақсадларга эришиш йўлида барчангизга омад ва муваффақиятлар тилайман.

Бизнес Банк
Энг яхши анъаналарда

Ташкилот таклиф этади:

- Чилангар созловчи
- Йўнувчи-токарь
- Газ электр пайвандчи
- Созловчилар
- Аммиакли музлатгич — компрессор қурилмалари машинисти
- Турли ишчилар

Ишга кирувчидан қуйидагилар талаб этилади:

✓ Мутахассислик бўйича маълумоти.
✓ Ихтисоси бўйича ишлаб чиқаришда камида 5 йил ишлаганлиги ҳақида маълумот.
✓ Тошкентда доимий яшаши ҳақида ҳужжат.

Маълумот учун телефонлар:
21-30-95, 21-31-45, 21-30-37.
Манзил: Тошкент шаҳри, Юнусобод тумани, 6-мавзе, Қорақамиш кўчаси, 4.

«RAUPXON» ОАЖ
(мўлжал «Зенит» заводи, «ДЭУ электроникс», «КамАЗ» маркази ёнида).

«ЎзРМХБ» ОАЖ акциядорлари диққатига!

Жамият акциядорларининг навбатдаги умумий йиғилиши 2003 йил 19 март куни соат 15.00 да «ЎзРМХБ» Биржа ва аукцион савдолари маркази биносида (Бобур кўчаси, 77) ўтказилади.

КУН ТАРТИБИ:

1. Жамиятнинг 2002 йилдаги молиявий-хўжалик фаолияти якунлари бўйича «ЎзРМХБ» акциядорлик жамияти Бошқарувининг ҳисоботи.
2. Тафтиш комиссиясининг 2002 йил учун ҳисоботи.
3. Акциядорлик жамиятининг 2002 йилдаги молиявий-хўжалик фаолияти якунлари бўйича аудиторлик текшируви хулосасини тасдиқлаш ва 2002 йил учун даромадни тақсимлаш.
4. 2003 йил учун ташқи аудиторни тасдиқлаш.
5. 2003 йил учун бизнес-режани тасдиқлаш.
6. «Биржа аъзолари йиғилиши тўғрисида»ги ва «Биржа Кенгаши тўғрисида»ги Низомларни тасдиқлаш.
7. Кузатув Кенгаши ва Бошқарув қарорларини тасдиқлаш.
8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2003 йил 24 январдаги «Ўзбекистон иқтисодиётида хусусий секторнинг улуши ва аҳамиятини тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармонини амалга ошириш бўйича чора-тадбирлар тўғрисида.
9. Турли масалалар.

«ЎзРМХБ» ОАЖ КУЗАТУВ КЕНГАШИ

Республика кўчмас мулк биржаси

аукцион ва танлов савдоларига таклиф этади!

ҲУРМАТЛИ ИШБИЛАРМОН ВА ТАДБИРКОР ЖАНОБЛАРИ

2003 йил 27 февраль, 6,13,20,27 март кунлари соат 11.00да республика Биржалар маркази биносида ўтказиладиган аукцион савдоларига эркин муомаладаги валютага инвестиция киритиш мажбурияти билан қуйидаги объектлар қўйилади:

1. Самарқанд вилояти, Пастдарғом тумани, «Самарқанд-Қарши» трассасида жойлашган 45-сонли автомобилларга ёнилғи қуйиш шахобчаси (45-АЁҚШ).
Бошланғич баҳоси — 13 800 АҚШ доллари.
2. Самарқанд вилояти, Ургут тумани, «Самарқанд-Ургут» трассасида жойлашган 22-сонли автомобилларга ёнилғи қуйиш шахобчаси (22-АЁҚШ).
Бошланғич баҳоси — 36 100 АҚШ доллари.

Шунингдек, ушбу аукцион савдоларига инвестиция мажбуриятларисиз қуйидаги объект қўйилади:

Самарқанд шаҳри, Сиёб тумани, Чўпонота даҳаси, «Самарқанд-Тошкент» трассасида жойлашган 1-сонли автомобилларга ёнилғи қуйиш шахобчаси (1-АЁҚШ).
Бошланғич баҳоси — 458 600 АҚШ доллари.

2003 йил 27 февраль, 13,27 март кунлари соат 12.00 да республика Биржалар маркази биносида ўтказиладиган Танлов савдоларига бинони қайта таъмирлаш ва қайта жиҳозлаш йўналишига инвестиция киритиш шарти билан қуйидаги объект қўйилади:

Тошкент шаҳри, Мирзо Улуғбек тумани, Мирзаев кўчаси, 35-уйда жойлашган 36-сонли дорихона.
Бошланғич баҳоси — 3 400 000 сўм.

Тақдим этилган муҳрланган конвертлардаги бизнес-режалар 2003 йил 27 февралда (шу куни харидорлардан етарли даражадаги аризалар тушмаган тақдирда), 13 мартда (шу куни харидорлардан етарли даражадаги аризалар тушмаган тақдирда), 27 мартда республика Биржалар маркази биносининг 3-қаватидаги мажлислар залида очилади.

Ҳурматли ишбилармон ва тадбиркор жаноблар!
Имкониятингизни бой берманг!

10 фоизлик гаров пулини тўлаган харидорлардан аризаларни қабул қилиш аукцион савдолари бўйича 1 соат олдин, танлов савдолари бўйича савдодан 3 кун олдин тўхтатилади.

Ушбу объектларга қизиқиши бор хорижлик сармоядорлар, ишбилармон юртдошларимиз республика Кўчмас мулк биржасига мурожаат қилишлари мумкин.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Бухоро кўчаси, 10-уй, республика Биржалар маркази биноси, 3-қават, 44-хона, республика Кўчмас мулк биржаси.

Маълумот учун телефонлар:
136-26-26, 136-28-75.
Факс: 136-06-17. **www.uzrkmb.com**

«Ўзбекистон овози» ва «Голос Узбекистана» газеталари жамоаси газета ходими Умида Мансуровага падари бузруквори **СОБИР ОТА**нинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

ФАНИМИЗ ФИДОЙИЛАРИ

География — менинг дунёим

ДЕЙДИ ПРОФЕССОР АБДУСАМИ СОЛИЕВ

Ушбу фан ҳақида гап кетганда ҳамманинг кўз ўнгида дунё тасвири гавдаланиши турган гап. Зеро, «география» сўзининг ўзи ҳам «Ge» (юнонча) — «Ер», «grafo» — «ёзаман», яъни «Ер тасвири» деган маънони англатади. Унинг тарихи жуда қадимга бориб тақалади. Ер тўғрисидаги билимларни ўрганувчи бу фанни эрамиздан аввалги III асрдаёқ Эратосфен «География» деб атаган.

Бугунги кун географияси эса кенг қамровли фан сифатида шаклланган. У бутун Ер юзининг табиатини, аҳолиси ва хўжалигини ўрганишини барчамиз яхши биламиз. Унинг иккита йирик тармоғи бор: табиий ҳамда ижтимоий-иқтисодий.

Табиий география нимани ўрганиши ҳаммага маълум. Лекин ижтимоий-иқтисодий география-чи? Умумий жавоб бериш мумкин: аҳолини, унинг хўжалик фаолиятини, ишлаб чиқариш тармоқлари ва кучларини жойлаштириш ҳамда ривожлантириш қонуниятларини ўрганади. Лекин унинг бугунги кундаги ўрни қандай? Бу фан нима учун зарур? Шунга ўхшаш саволларга жавоб топиш мақсадида Ўзбекистон Миллий университетининг ижтимоий география ва минтақавий иқтисодиёт кафедраси мудири, география фанлари доктори, 220 дан зиёд илмий иш (монография, ўқув қўлланма, методик кўрсатма, илмий мақола)лар муаллифи Абдусами СОЛИЕВга мурожаат этдик.

— Домла, аввало иқтисодий география ҳақида бироз тушунча берсангиз.

— Дастлаб шуни айтишим керакки, бошқа фанларда бўлганидек географияда ҳам даражаланиш, фарқланиш жараёни кечмоқда. Унинг икки асосий таркибий қисми — табиий ҳамда иқтисодий география фанларида янги-янги йўналишлар вужудга келмоқда ва ривожланмоқда.

Иқтисодий география ажойиб фан. У географиянинг иқтисоди эмас, балки иқтисодий ва ижтимоий географиядир. Баъзи мамлакатларда у Инсон, Ижтимоий география номлари билан юритилади.

Географиянинг бош фалсафий масаласи табиат ва жамият, яъни табиат ва инсоннинг муносабатидир.

Шуни таъкидлаш жоизки, кенг маънодаги ижтимоий географиянинг ўзагини иқтисодий география ташкил этади. Бу фан тарихан айнан шу маънода вужудга келган. Қолаверса, мустақиллик шарофати билан бозор иқтисодиёти муносабатларига ўтиш даврида унинг шу маънода ишлатилиши фаннинг нуфузини янада оширади.

Иқтисодий география ҳам табиат, ҳам ижтимоий фанлар қаторига киради, у география билан иқтисодиёт қиррасида жойлашган. Шу билан бирга мазкур фан демография, социология каби фанлар билан ҳам узвий боғлиқ. Бундай мавқе фаннинг кенг қамровли эканлигидан ва катта интеграцион салоҳиятидан гувоҳлик беради. Демак, иқтисодий география турли миқёсларда фикрлаш ва дунёқарашни аниқлик даражасида олиб боришни тақозо этади. Ана шундагина у катта ютуқларни қўлга кирита олади.

Назаримда, бу фан билан шуғулланувчи одам ҳам иқтисодчи, ҳам географ, яъни ҳудудга иқтисодий нуқтаи назардан қаровчи, уни баҳоловчи ва бошқарувчи бўлиши керак. Лекин ҳозирча муносабат бу даражада эмас. Негаки, иқтисодий географлар том маънодаги географлар орасида — иқтисодчи, иқтисодчилар учун эса географ саналадилар. Даставвал бу фан вужудга келганда (Германия, Россия ва бошқа давлатларда) у ҳозирги минтақавий иқтисодиёт билан маънодош эди, ҳатто ўтган асрнинг 20-30 йилларида у иқтисодиёт фанлари тизимига киритилган эди.

Ҳозирги давр иқтисодий географиясида кенг ривожланиш жараёни кечмоқда. У иқтисодийлашиб, сиёсийлашиб, шу билан бирга ижтимоийлашиб бормоқда. Дарвоқе, МДҲга кирувчи кўпгина республикаларда у расман «Иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий география» мақомини олган.

Ушбу йўналишда экологик ёндашувлар ҳам кучаймоқда. Бу, албатта, иқтисодий географиянинг ривожланишидан дарак беради. Аммо бундай ривожланиш замирида фаннинг парчаланиши, тарқалиши хавфи ҳам йўқ эмас. Шу боис, иқтисодий география кенгайиб бориш билан бирга ўз замиридан узоқлашмаслиги даркор. Акс ҳолда у бошқа фанлар ичида «сингиб» кетади, ўз моҳияти ва қадрини йўқотади. Энг муҳими ўзининг ажралмас қисми бўлган — табиий география билан алоқадорликни йўқотмаслиги зарур.

Яна бир гап. Ижтимоий-иқтисодий географиянинг замонавий йўналишлари бўлмиш тиббиёт географияси, рекреация, туризм, фан ва илмий тадқиқотлар, дин географияси, табиий ресурсларга иқтисодий баҳо бериш кабилар ҳам истиқболлидир.

— Абдусами Солиевич, мамлакатимизда иқтисодий географиянинг вазифалари нималардан иборат?

— Мамлакатимиз иқтисодиёти бозор муносабатлари йўлида илдам қадам ташлаб, жаҳон тизими билан интеграциялашуви салмоқли бўлиб бормоқда. Бу эса иқтисодий ва ижтимоий география олдига юксак ва масъулиятли вазифаларни қўяди. Биринчидан, бу фан мамлакатимиз геосиёсий мавқеини яхшилашда асосий рол ўйнайди. Иккинчидан, ишлаб чиқариш кучларини ҳудудий жиҳатдан тўғри ташкил этиш ва бошқаришни ҳам қамраб олади. Учинчидан, давлатнинг махсус минтақавий сиёсатини амалга ошириш принципларини илмий жиҳатдан ишлаб чиқади. Тўртинчидан, кишиларнинг ижтимоий ҳаёт тарзини ҳудудлар бўйича яхшилашга ҳам ўз ҳиссасини қўшади. Чунки шу ва шунга ўхшаш масалаю муаммолар ечими географча дунёқарашни талаб қилади.

Мустақиллик йилларида кафедра ҳам, иқтисодий география фанининг тадқиқот йўналишлари ҳам кескин ўзгарди. Жумладан, ўқув жараёнида бевосита Ўзбекистонни, унинг жаҳон ҳамжамиятидаги ўрнининг ошиб боришини, табиий ресурслари, аҳолиси ва миллий иқтисодиётини, геоэкологик муаммолар, ишлаб чиқариш кучларини жойлаштириш ва бошқариш каби масалаларни чуқурроқ ўрганишга эътибор кучайтирилди. Ўзбек тилида маъруза матнлари, ўқув қўлланма ва дарсликлари яратилди. Магистратура, аспирантура ва докторантура ташкил қилинди. Республикамиз олий ўқув юртларида илк бор «Минтақавий иқтисодиёт» йўналиши очилиб, талабалар қабул қилинди.

Кейинги пайтда табиий ресурсларга иқтисодий баҳо бериш, аҳоли ва меҳнат ресурслари, саноат ва қўшма корхоналар, шаҳарлар ва туризм географияси, шунингдек, биз учун ноанъанавий бўлган аҳолига хизмат кўрсатиш, тиббиёт, фан ва илмий тадқиқотлар, сиёсий географияга қизиқиш кучайди. Энг муҳими, ЎзМУнинг ижтимоий география ва минтақавий иқтисодиёт кафедраси республикамизнинг барча вилоятларига малакали кадрлар тайёрлаб беришга алоҳида масъулият билан ёндошмоқда.

— Демак, ушбу фан, умуман география олдида муаммолар йўқ ҳисоби, шундайми?

— Йўқ. Ундай эмас. Ҳар бир соҳада бўлгани сингари география олдида ҳам муаммолар йўқ эмас. Ачинарлиси шуки, бу муаммони умумтаълим мактабларидан тортиб, Фанлар академиясигача ва ҳатто Олий Аттестация комиссияси даражасигача кузатиш мумкин. Гап шундаки, географияга кўп ҳолларда фан рамзида эмас, оддий ўқув предмети сифатида қаралади. Айримлар уни фақат харитани билиш, деб тушунишади.

География фанининг на илмий тадқиқот институти, на академиги бор, на ОАКда мустақил ўринга эга. Мактабларда географияга ажратилган соатлар етарли даражада эмас. Бу фан олий ўқув юртига кирувчиларнинг тест синовларида ҳам йўқ. Бу жиҳатдан тарих фанига ва тарихчиларга ҳавасимиз келади. Ваҳоланки, география билан тарих — макон билан замон. Зеро, ҳар қандай воқеа ёки ҳодиса қачондир, қаердадир содир бўлади. Тарихий хотирасиз келажак йўқ. Бу ҳақ гап. Ўз тарихини билмаган халқ халқ эмас-да. Бироқ ўз юрти миқёсларини билмаган-чи? Когонни Қўқондан, Косонни Косонсойдан, Янгиариқни Янгиқўрғондан, Каттақўрғонни Қўрғонтепадан фарқлай олмасликчи?

Президентимизнинг асарлари ва нутқларида жуда кўп географик фикрларни ўқиймиз. Бундай дунёқараш, хусусан, у кишининг «Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари» номли китобида ёрқин ифодасини топган.

Географиянинг диний, ахлоқий ва тарбиявий аҳамияти ҳам катта. У дунёнинг борлиги, бутунлиги ва ривожланишининг асосидир. «Ватанни севмоқ иймондандир» деган гап бежиз айтилмаган. Ватан эса остонадан бошланади. Демак, унинг ҳудудини, ички хусусиятларини, табиий бойликларини, аҳолисини, шаҳар ва қишлоқларини, маъмурий-ҳудудий тузилмасини, геосиёсий мавқеини нафақат географлар, балки барча билиши шарт.

Теран фикрли географлар эса ҳаракатдаги олам сирлари, жамият тараққиёти, миллий ва минтақавий иқтисодиёт, ижтимоий ҳаётни ҳудудий ташкил қилиш ва бошқариш қонуниятларини тадқиқ этишлари лозим.

— Тўғри, мен ҳам фикрларингизга қўшиламан. Шу ўринда сизнинг аввал айтган бир гапингиз эсимга тушиб кетди: географлардан тарихчи, иқтисодчи, ҳуқуқшунос, шоир, файласуф ёки бошқа бирор фан намоёндаси етишиб чиқиши мумкин, лекин бирорта географ бошқа фан намоёндасидан келиб чиқмаган, деган эдингиз. Бундоқ қарасангиз бу фикрда жон бордек. Демак, мазкур соҳа кишисини тарбиялаб етиштириш алоҳида масъулиятни талаб этади.

— Албатта.

— Домла, сиз бир кафедрани салкам 20 йилдан бери бошқарасиз. Демак, изингиздан бориб илмий иш қилган шогирдларингиз ҳам кўп бўлса керак?

— Ҳозир малакали илмий ходимлар тарбиялаб етиштиришга алоҳида аҳамият берилмоқда. Чунки олимлар ортида яратган мактаби, илмий ишлари, эътиқодли шогирдлар қолади. Ҳозиргача 20 нафар фан номзоди бевосита менинг шогирдларим. Улар орасида Хитой, Россия ва Тожикистон фуқаролари ҳам борлиги менга куч бағишлайди. Ҳозир улар ўз юртларида илмий соҳаларда фаолият кўрсатишмоқда.

Ўқитувчиликнинг менга ёққан томони шуки, талабаларга берган билимим «геометрик прогрессия» тарзида кўпайиб, тарқалиб боради.

— Мана, олтмишта қирчиллама қишни ҳам кўрибсиз. Инсоннинг кўнгли шундай яралганки, ҳеч қачон орзу-умидсиз бўлмайди.

— Тушундим. Одатда юбиляр ёзувчи бўлса ҳали яхши асар ёзмаганини, рассом эса мукаммал сурат чизмаганини, санъаткор бўлса ҳаммага ёқадиган қўшиғини ҳали яратолмаганини айтади. Нега? Чунки улар ўз меҳнатидан қониқмайдилар. Доим интилиш билан яшайдилар. Шу ҳиссиёт менинг ҳам дилимни чулғаб турибди.

Алимқул СУЛТОН суҳбатлашди.

СПОРТ

Юрт довруғини таратаётганлар

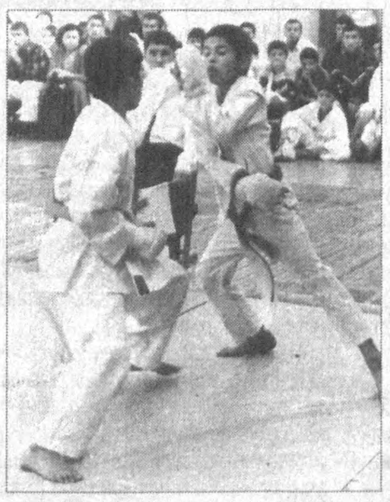

Мамлакатимизда спортнинг каратэ тури жадал ривожланмоқда. Ҳозирда республикамизнинг барча ҳудудларида каратэ тўгараклари, клублари ҳамда вилоят федерациялари мунтазам фаолият кўрсатмоқда. Айни пайтда спортнинг мазкур тури билан юртимизда 60000 нафардан зиёд ўғил-қиз шуғулланаётир. Сўнгги вақтларда халқаро майдонларда «Ўзбек каратэси» деган иборанинг тез-тез янграётгани эса ҳамюртларимизнинг қитъа, жаҳон миқёсида Ватанимиз шуҳратига шуҳрат қўшаётганлигидан далолатдир.

— Ўтган йили каратэчиларимиз бир-биридан нуфузли еттита халқаро мусобақада юртимиз шарафини ҳимоя қилди, — дейди Ўзбекистон Каратэ миллий федерацияси президенти Нурхон Нафасов. — Қувонарлиси, спортчиларимиз бирорта турнирдан совринсиз қайтишмади. Айниқса, Жанубий Кореянинг Пусан шаҳрида ўтган XIV Осиё ўйинларида илк маротаба татамига чиқишларига қарамай, каратэчиларимиз барчада илиқ таассурот қолдирди. Қитъамизнинг бу нуфузли мусобақасида спортчиларимиздан София Каспўлатова, Отабек Қосимовлар кумуш, Илҳом Каримов эса бронза медаллари билан тақдирланишди.

Куни кеча Миллий матбуот марказида ўтказилган матбуот анжумани ҳам Ўзбекистон Каратэ миллий федерациясининг ўтган йилги фаолияти якунлари ва келгуси режаларига бағишланди. Унда мутахассислар, мамлакатимизнинг етакчи спортчилари ва оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирок этишди.

— Осиё ўйинларида кумуш медаль совриндори бўлдим, — дейди ЎзДЖТИ 1-курс талабаси Отабек Қосимов. — Бу эса мен учун ҳали марра бўлолмайди. Келгусида Осиё ва жаҳон чемпионатларида ғолиб бўлиш ниятидаман.

Каратэ бўйича бу йилги мусобақаларни 21-23 февраль кунлари МХСК спорт саройида бўладиган Ўзбекистон чемпионати бошлаб беради. Мазкур баҳсларда республикамизнинг 1300 нафардан ортиқ каратэчиси 67 олтин, 67 кумуш ва 67 та бронза медаллари шодаси учун татамига чиқиши кутилмоқда.

Эркин ХОЛБОБО, «Ўзбекистон овози» мухбири

АДАБНИ БЕАДАБДАН ЎРГАН

Луқмон Ҳакимдан: «Адабни кимдан ўргандинг?» деб сўрадилар. Луқмон жавоб берди: «Адабни беадаблардан ўргандим, уларнинг ҳаракатларидаги менга мақбул бўлмаган нарсалардан ўзимни сақладим» (Саъдий, «Гулистон»). Вар.: «Ақлни ақлсиздан ўрган»; «Тамизни бетамиздан ўрган»; «Ақлли ўрганар, аҳмоқ ўргатар»; «Одобнинг нима эканини одобсизни кўрганда биласан».

АЁЗ, КЎРГАН КУНИНГ УНУТМА, КЎН ЧОРИҒИНГ ҚУРИТМА

Аёз исмли оддий бир чўпон ақллилиги ва ҳозиржавоблиги туфайли хон вазири даражасига кўтарилади. У чўпонликда кечирган оғир кунларини унутмаслик учун чориғини ҳамма вақт кўзи тушиб турадиган жойга — ўз хонасининг эшиги тепасига осиб қўйган экан. Ҳар гал чориғига кўзи тушганида ўзига ўзи: «Аёз, кўрган кунинг унутма, кўн чориғинг қуритма!», деб қўяркан. Бу мақолни бирор юқори мартабага мингач (ёхуд катта бойликка эга бўлгач), ўзининг аввалги ҳолини унутган, ўзидан пастроқ мартабадагиларни (ёхуд камбағалларни) менсимай қўйган кишиларга нисбатан айтадилар. Мақолда «кўн чориғинг қуритма» дейилишига сабаб шундаки, ўтмишда кўндан (хом теридан) тикилган чори қовжираб ёрилиб кетмаслиги учун вақти-вақти билан мойлаб туришган. Вар.: «Атлас кийсанг бўзингни унутма, кимхоб кийсанг — алагингни» (кимхоб — ўриши ипак, арқоғи зардан тўқилган мато; алак — пахта ипидан қўлда тўқилган мато; силлиқ бўз).

АЗАГА БОРГАН ХОТИН ЎЗ ДАРДИНИ АЙТИБ ЙИҒЛАЙДИ

Қадимий урф-одатга кўра, бирор киши вафот этса, қуни-қўшни, қариндош хотинлар азага келиб, аввал аза эгаси билан тик туриб кўришиб йиғлайдилар, сўнгра уйга кириб давра қуриб ўтирадилар. Азадор аёллардан бири марҳумнинг таърифини қўшиқ қилиб айтиб йиғлайди. Таъзияга келган хотинлар унга қўшилиб ув тортиб йиғлайдилар. Борди-ю, азадор аёл айтиб йиғлашни билмаса, азага келган аёллардан биладигани ўзларига тегишли бирор марҳумни ёдлаб, уни таърифлаб йиғлайдилар. Мана шунга «ўз дардини айтиб йиғлаш» деганлар. Мажозий маънода бирор киши ўз бошига тушган ташвишини айтиб, «юрагини бўшатиб турганда» бошқа одам ўринсиз ҳолда ўз дард-ҳасратини айта бошлайди. Мазкур мақол шунга ўхшаш ҳолатларда қўлланилади.

АЙБИНГ БЎЛСА ҚИЛДАЙ, КЎРСАТУРЛАР ФИЛДАЙ

Бу мақол ижтимоий адолатсизликка, бировнинг арзимас айбини ниҳоятда бўрттириб кўрсатувчиларга қарата айтилган.

BANK
XALQ BANKI

Муҳтарам юртдошлар!

Пул маблағларингизни арзон тариф асосида чет элга жўнатишни ёки олишни истайсизми?

ЯНГИ ХИЗМАТ ТУРИ, сизнинг пул маблағларингизни Халқ банки халқаро пул ўтказмалари орқали жаҳоннинг исталган нуқтасига зудлик билан етказиб бериш ва қабул қилиб олиш

ХИЗМАТИНИ ТАКЛИФ ЭТАДИ.

Барча турдаги ўтказмалар энг арзон тариф асосида, ўтказма суммасидан 2,5% миқдорида амалга оширилади.

Сиз пул ўтказмаларингизни Халқ банкининг барча бўлимларида амалга оширишингиз мумкин.

Тўлиқ маълумотлар учун қуйидаги телефонларга мурожаат этишингиз мумкин:

(3712) 78-84-38, (371) 173-86-64.

ХАЛҚ БАНКИ

Шунингдек, мижозларга янги **«НАВРЎЗ СОВҒАСИ»** — қисқа муддатли, ютуқли омонат турини таклиф этади.

Омонатга пул маблағлари 3 ой муддатга, камида 3000 (уч минг) сўм қабул қилиниб, йиллик 30% миқдорида даромад тўланади.

Сиз омонатингизни ҳисобланган фоизли даромадлар қўшилган ҳолда олиш билан бирга 1 000 000 сўм ютуқ совриндори бўлиш имкониятига ҳам эгасиз.

«Наврўз совғаси» омонатига пул маблағлари жорий йилнинг 10 мартига қадар қабул қилиниб, ютуқлар тиражи 2003 йилнинг 19 мартида Фарғона шаҳрида ўтказилади.

Омонатга пул маблағлари Халқ банкининг барча бўлим ва шахобчалари орқали қабул қилинади.

Халқ банки — Сизнинг оилангиз банки!

BOSH MUHARRIR
Safar OSTONOV

TAHRIR HAY'ATI
Abdulla ORIPOV
Abdulhafiz JALOLOV
Azimjon AYUPOV
Aziz NOSIROV
Ashur QODIROV
Bobir ALIMOV
Norbobo SHAKAROV (Bosh muharrir birinchi o'rinbosari)
Alimqul SULTONOV (Bosh muharrir o'rinbosari)
Andrey ORLOV (Bosh muharrir o'rinbosari «Golos Uzbekistana»)
Nomoz SA'DULLAYEV
Rahima HAKIMOVA
To'lepbergen QAIPBERGENOV
Farmon OMONOV

MUASSIS:
O'ZBEKISTON XALQ DEMOKRATIK PARTIYASI MARKAZIY KENGASHI

BO'LIMLAR:
Siyosat, partya va xalqaro hayot 133-44-55
Ma'naviyat va ma'rifat 133-69-45
Ijtimoiy hayot va iqtisodiyot 133-20-36
Parlament va huquq 136-57-20
Axborot, sport va harbiy vatanparvarlik 133-21-43
Xatlar va ommaviy ishlar 133-12-56 (Tel. Faks)
Kotibiyat 133-72-83
Reklama va e'lonlar 133-38-55, 133-47-80 133-06-83 (Tel. Faks)

VILOYAT MUXBIRLARI:
Andijonda — 25-16-16
Buxoroda — 222-10-92
Gulistonda — 25-03-80
Jizzaxda — 5-49-85
Navoiyda — 3-39-20
Namanganda — 6-43-43
Nukusda — 222-70-12
Samarqandda — 35-20-54
Toshkentda — 133-44-55
Urganchda — 226-51-35
Farg'onada — 26-43-62
Termizda — 3-79-98

MANZILIMIZ:
700000, TOSHKENT, MATBUOTCHILAR KO'CHASI, 32-UY.

Navbatchi Ravshan SHODIYEV

Gazeta «O'zbekiston ovozi»ning kompyuter markazida terildi va sahifalandi.
Sahifalovchi-dasturchi Ikromjon ISMOILOV

«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasida chop etildi.
Korxona manzili: Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.

Gazeta O'zbekiston Respublikasi Davlat Matbuot Qo'mitasida 00004-raqam bilan ro'yxatga olingan.

Gazeta ofset usulida, A-2 formatida bosildi.
Hajmi 2 bosma taboq.

«O'zbekiston ovozi» materiallarini ko'chirib bosish faqat tahririyat ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Г — 066

16275 nusxada bosildi

Topshirish vaqti — 21.00.
Topshirildi — 24.30
1 2 3 4 5 6

SOTUVDA ERKIN NARXDA